

קידום נוער - תוכנית היל"ה

השכלת יסוד ולימודי השלמה

חוברת לתלמיד

במקצוע: שערים במורשת ותרבות ישראל

תוכנית לימודים למסלול לימודי תעודה

9-10 שנות לימוד

כותבת התוכנית:

דורית שפי

אוגוסט 2013

תוכן עניינים

3	1. מבוא
5	2. סילבוס
6	<u>שער ראשון: סיפורי התורה האוניברסאליים</u>
8	בריאת העולם – סיפור על סדר וארגון
14	אדם וחווה – עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע-סיפור על בחירה ולקיחת אחריות
18	סיפור קין והבל – קנאת אחים
22	פרשת נוח – המבול
32	מגדל בבל: גבולות כוחו של האדם/רב תרבותיות
36	פעילות סיכום לשער 1: סיפורים אוניברסאליים
38	<u>שער שני: מונותאיזם ותולדות עם ישראל בתנ"ך</u>
53	פעילות סיכום לשער 2: מונותאיזם ותולדות עם ישראל בתנ"ך
54	<u>שער שלישי: חגים ומועדים בישראל</u>
55	סיווגים של חגים ומועדים
56	הרעיונות והערכים העומדים בבסיסם של חגי ישראל ומועדיו
59	סיווגים נוספים
60	הצעה לדף הרחבה
61	דף מסכם לשער 3: חגים ומועדים בישראל
64	<u>שער רביעי: בין אדם לחברו</u>
67	כוכב ים / לורן אייסל
68	שתי בחירות
71	גנב העוגיות
73	בית הלל ובית שמאי
74	פעילויות מסכמות לשער "בין אדם לחברו"
76	<u>שער חמישי: מעגל החיים היהודי</u>
77	ברית מילה
79	בר צווה/בת מצווה
80	נישואין: חופה וקידושין
82	אבלות
83	השבת
85	פעילות לסיכום שער 5: מעגל החיים היהודי
86	<u>שער שישי: הרצף היהודי מסיום תקופת התנ"ך עד ימינו</u>

1. מבוא

"אין יכולת לדור למסור משהו חשוב לדור הבא, אם לא קיבל כראוי מהדור שהיה... בלי קבלה אין מסירה, אי אפשר לך למסור למישהו אחר, אם אין בך היכולת לקבל ממי שחי לפניך. רק בשילוב שלושת הדברים: לקבל ראוי, לחדש כראוי, למסור כראוי יש אפשרות של רציפות הדורות"(זלמן שזר)

התוכנית "שערים במורשת ותרבות ישראל" חושפת את תלמידי היל"ה למושגים, רעיונות ומקורות המהווים אבני יסוד במורשת ובתרבות היהודית. חשיפה זו מתייחסת ליהדות בפן התרבותי – ערכי, ולא רק בפן הדתי. מתוך כך, מכוונת הלמידה היא ליצירת זיקה בין ערכי היהדות לערכים אוניברסאליים, ולפיתוח הסובלנות והפלורליזם. הלמידה כוללת מפגש והיכרות עם סיפורי המקרא (בחלקם) הכרת החגים, מעגל החיים היהודי וערכים מרכזיים להעשרה והרחבה.

"דע מאין באת"

כפי שביטא את הדברים דוד בן-גוריון:

"...חינוך עברי פירושו גם היכולת להעביר את יצירות המופת היהודיות הגדולות ומקור האמונה ותורת המוסר של עם ישראל...התנ"ך הוא מסמך הזהות היקר של העם היהודי...בתנ"ך ימצא כל יהודי, דתי ככופר בעיקר, את מקורותיו, שורשיו ההיסטוריים והמוסריים." (דוד בן-גוריון, חזון ודרך, עם עובד)

התוכנית מאפשרת שיח ודיון בסוגיות ערכיות בין אדם לחברו, שיח ודיון בנושאי מורשת וזהות יהודית וישראלית קולקטיבית.

התוכנית נכתבה ברגישות ומתוך היכרות עם מורכבות וריבוי התפיסות באשר למרכיבי ומאפייני הזהות היהודית – ישראלית ותוך מתן כבוד להשקפות העולם המגוונות.

לחלק מהתכנים הנלמדים במורשת ותרבות ישראל, ישנה השקה למקצועות היסטוריה ואזרחות, וכך ניתן לבנות עבור הנער/ה ראייה הוליסטית של התחומים השונים. הידע הבסיסי הנרכש מהווה יסוד ללימודי הבגרות בהמשך.

חשיבות התוכנית ומטרותיה

- לימוד מושגי יסוד, רעיונות ומקורות בתרבות ומורשת ישראל.
- חשיפה ליהדות כתופעה תרבותית ולא רק דתית.
- פיתוח וטיפוח הסובלנות לדעות השונות/ קבלת השונה, פלורליזם.
- לימוד וראיית הקשר בין ערכי היהדות לערכים אוניברסאליים.
- הבנת הזיקה והקשר לישראל וליהדות.
- "דע מאין באת" קשר עבר- הווה- עתיד.

הלמידה בתוכנית מאורגנת סביב 6 שערים:

- שער ראשון - סיפורים ואירועים בעלי מסר אוניברסאלי.
 - שער שני - מונותיאזם- אירועים מכוננים בתולדות עם ישראל דרך סיפורי המקרא.
 - שער שלישי- מעגל השנה- חגי ישראל.
 - שער רביעי- בין אדם לחברו.
 - שער חמישי- מעגל החיים היהודי.
 - שער שישי- הרצף היהודי מסיום תקופת התנ"ך עד ימינו.
- בכל שער מתבצעת הלמידה בשני מישורים:**

מישור המידע והידע.

מישור חוויתי - רגשי.

תהליך ההוראה למידה נעשה באמצעות טקסטים שונים – התנ"ך, מקורות מידע, שירים, פתגמים, ציורים וסרטים וכן מגוון פעילויות המתלוות לכל נושא.

ז'ר הזמן בתולדות עם ישראל ובתולדות הצולט (להלן אתריט

המציט ז'רי זמן)

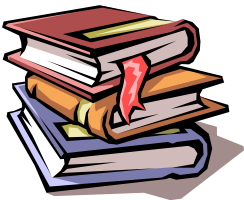
[/http://mikragesher.org.il/titles/timeline](http://mikragesher.org.il/titles/timeline)

<http://www.odveda.com/JewishTimelineChartHe/home.html>

<http://www.aish.co.il/i/jh/48851742.html>

<http://www.youtube.com/watch?v=SfM5vm-19Mk>

<http://www.youtube.com/watch?v=Q2b8-KDlnbA>

למד בהנאה ובסקרנות, הרחב את ידיעותיך ועולמך!

2. סילבוס

שער	שעות	נושאים	פעילויות
שער ראשון- סיפורי תורה בעלי מסר אוניברסאלי	8 שעות	בריאת העולם, אדם וחווה, קין והבל, סיפור המבול, מגדל בבל.	קריאת הטקסט, שאלות מנחות להבנה, שאלות לדיון, למידה באמצעות יצירות אומנות.
שער שני- מונותיאיזם, תולדות עם ישראל עד חורבן בית שני.	13 שעות	המושג מונותיאיזם, עץ המשפחה היהודי, רצף סיפורים ואירועים הקשורים להתהוות העם היהודי וקורותיו עד חורבן בית המקדש השני.	קריאת הטקסט, שאלות מנחות להבנה, למידה באמצעות ציר הזמן, יצירות אומנות, צפייה בסרטונים.
שער שלישי- מעגל השנה- חגי ישראל	4 שעות + 1 שעה נוספת לחג הקרוב ללמידה	היכרות עם לוח השנה העברי, הכרת החגים על מאפייניהם ומנהגיהם	ארגון החגים ע"פ- עונות, חגים דתיים, חגי טבע, משמעות החגים ללומדים, העמקת הלימוד סביב החג הקרוב למועד הלמידה ויצירת "ת.ז." לחג להצגה במרכז ההשכלה.
שער רביעי- בין אדם לחברו	8 שעות	פתגמים, סיפורים, בית הלל ובית שמאי.	הכרת פתגמים ואמרות, הבנת טקסט בהקשר לערכים הנלמדים
שער חמישי- מעגל החיים היהודי	3 שעות	ברית מילה, בר-מצווה, חתונה, מנהגי אבלות, מאפייני שבת.	הכרת האירועים במעגל החיים היהודי ומאפייניהם, קישור רלוונטי לחיי התלמיד.
שער שישי- רצף יהודי מהגלות להקמת המדינה	3 שעות	בחירת דמויות ואישים בולטים בתולדות העם היהודי כמו: הרב קוק, הרמב"ם, הרצל, מונטפיורי, רוטשילד	הכרת אישים בולטים בתולדות עם ישראל. יצירת "ת.ז." לאישיות תוך הכרת תרומתה והתקופה בה פעלה.

חומר רקע כמבוא לתוכנית ערך "פורטל יהדות" בויקיפדיה

שער ראשון: סיפורי התורה האוניברסליים

מבוא

שער זה עוסק בסיפורי תורה בעלי מסר אוניברסלי. הנושאים העולים בהם נוגעים לכל אדם, באשר הוא אדם, ללא קשר להיותו בן דת זו או אחרת. סיפורים אלה מהווים "סיפורי בסיס" בתולדות האנושות ומופיעים גם במקורות קדומים אחרים בגרסאות שונות.

מטרת השער:

- להכיר את הסיפורים - הפשט.
- להעלות סוגיה או שאלה הקשורה בסיפור – הדרש.
- לבחון את רלוונטיות הסיפור לתקופתנו ולנו כבני אדם.

הסיפורים שילמדו בשער זה:

מסר אוניברסאלי	פרקים	הסיפור
סדר וארגון	בראשית, פרק א', פרק ב'	בריאת העולם
בחירה ולקיחת אחריות	בראשית, פרק ג'	אדם וחווה- עץ החיים ועץ הדעת
קנאת אחים	בראשית, פרק ד', פסוקים א'-טו'	קין והבל
איכות סביבה, הכחדה ושימור זנים, אחריות האדם, קיימות	בראשית, פרק ו', פסוקים ה'-כב' פרקים ז', ח', ט'	סיפור המבול
המדע כ"בריאת העולם" כיום / רב תרבותיות	בראשית, פרק יא', פסוקים א'-ט'	מגדל בבל

מהלך הלמידה:

1. קריאת הטקסט המקראי.
2. סיכום הסיפור המקראי בשפה פשוטה ומוכרת.
3. דיון מהו הרעיון המרכזי או אחד הרעיונות המרכזיים מאחורי טקסט זה?
4. בחינת הרלוונטיות של הטקסט לחיינו כיום.

היבט נוסף להתייחסות לסיפורים הינו ההיבט האומנותי.
כל הסיפורים שלהלן זכו לתיאורים אומנותיים בציור, פיסול, שירה ועוד.
בכל סיפור ניתנים קישורים (במתכונת המתקשבת) ליצירות האומנות ומוצעים מערכי פעילות סביבם.
מטרת השימוש ביצירות אומנות הינה לאפשר ללומדים היבט ויזואלי / חזותי כחזוק ללמידת הטקסט.

בסיום היחידה ניתן דף עבודה לסיכום וביסוס הלמידה.

זמן הלמידה כולל קריאת הטקסט המקראי, הסבר הטקסט במילים פשוטות, התייחסות להיבט התוכני (בלבד) וקישור לרלוונטיות הטקסט לנו, כפרטים וכחברה.

כל אחד מהסיפורים מזמן נושאים מגוונים לשיח ודיון.

בריאת העולם - סיפור על סדר וארגון

הטקסט:

בראשית - פרק א'

בראשית - פרק ב'

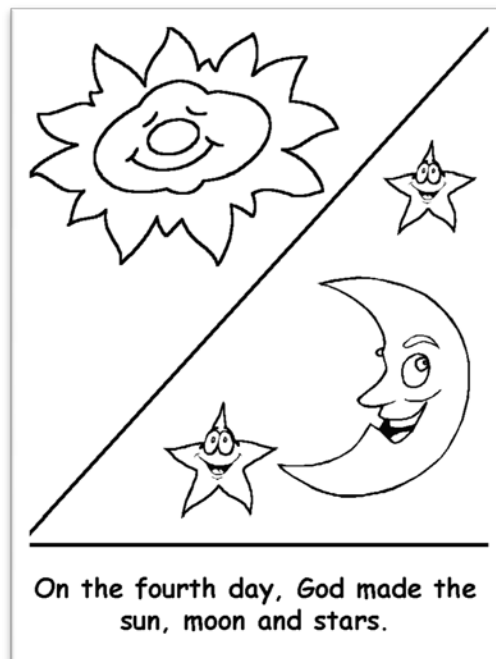
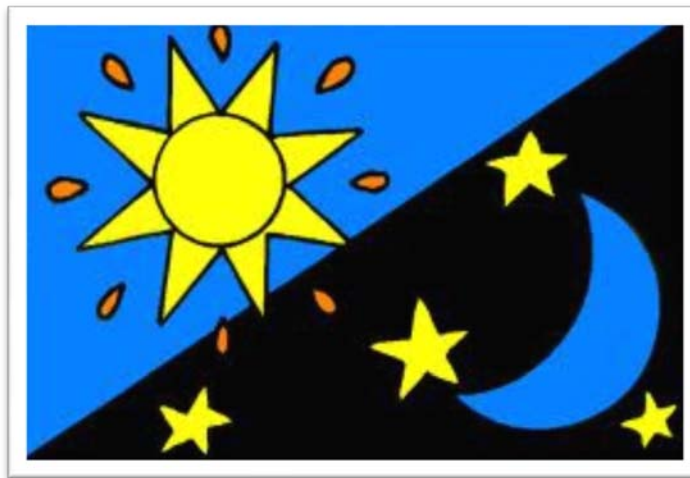
בראשית - פרק א'

א בְּרֵאשִׁית, בָּרָא אֱלֹהִים, אֶת הַשָּׁמַיִם, וְאֶת הָאָרֶץ. ב וְהָאָרֶץ, הִיְתָה תְהוֹ וְנִבְהוּ, וְחֹשֶׁךְ, עַל-פְּנֵי תְהוֹם; וְרוּחַ אֱלֹהִים, מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם. ג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי אוֹר; וַיְהִי-אוֹר. ד וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאוֹר, כִּי-טוֹב; וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים, בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. ה וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם, וּלְחֹשֶׁךְ קָרָא לַלַּיְלָה; וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם אֶחָד. {פ} ו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי רִקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וַיְהִי מַבְדִּיל, בֵּין מַיִם לַמַּיִם. ז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים, אֶת-הַרְקִיעַ, וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לַרְקִיעַ, וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרְקִיעַ; וַיְהִי-כֵן. ח וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַרְקִיעַ, שָׁמַיִם; וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם שֵׁנִי. {פ} ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יִקְווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם אֶחָד, וְתִרְאָה, הַיַּבְשָׁה; וַיְהִי-כֵן. י וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבְשָׁה אָרֶץ, וּלְמַקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים; וַיֵּרָא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. יא וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מְזֵרִיעַ זֶרַע, עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְרִי לְמִינּוֹ, אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוֹ עַל-הָאָרֶץ; וַיְהִי-כֵן. יב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מְזֵרִיעַ זֶרַע, לְמִינֵהוּ, וְעֵץ עֹשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ-בוֹ, לְמִינֵהוּ; וַיֵּרָא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. יג וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם שְׁלִישִׁי. {פ}

יד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם, לְהַבְדִּיל, בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה; וְהָיוּ לְאוֹת וּלְמוֹעֲדִים, וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם. טו וְהָיוּ לְמְאֹרֶת בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם, לְהָאִיר עַל-הָאָרֶץ; וַיְהִי-כֵן. טז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים, אֶת-שְׁנֵי הַמְּאֹרֶת הַגְּדֹלִים: אֶת-הַמְּאֹרֶת הַגָּדֹל, לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם, וְאֶת-הַמְּאֹרֶת הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה, וְאֶת הַכּוֹכָבִים. יז וַיִּזְוֶתֶן אֶת־הָאֱלֹהִים, בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם, לְהָאִיר, עַל-הָאָרֶץ. יח וּלְמַשֵּׁל, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וּלְהַבְדִּיל, בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ; וַיֵּרָא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. יט וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם רְבִיעִי. {פ} כ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים--יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם, שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה; וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל-הָאָרֶץ, עַל-פְּנֵי רִקִיעַ הַשָּׁמַיִם. כא וַיַּבְרָא אֱלֹהִים, אֶת-הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים; וְאֶת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֹשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם, וְאֶת כָּל-עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ, וַיֵּרָא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. כב וַיַּבְרֵךְ אֶת־הָאֱלֹהִים, לֵאמֹר: פְּרוּ וּרְבוּ, וּמְלֵאוּ אֶת-הַמַּיִם בַּיַּמִּים, וְהָעוֹף, יִרְבַּ בָּאָרֶץ. כג וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם חֲמִישִׁי. {פ}

כד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינֵהָ, בְּהֵמָה וּרְמֵשׂ וְחַיְתוֹ-אָרֶץ, לְמִינֵהָ; וַיְהִי-כֵן. כה וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינֵהָ, וְאֶת-הַבְּהֵמָה לְמִינֵהָ, וְאֶת כָּל-רְמֵשׂ הָאֲדָמָה, לְמִינֵהוּ; וַיֵּרָא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. כו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ

כְּדַמוֹתֵינוּ; וַיִּרְדּוּ בַדְּגַת הַיָּם וּבַעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ, וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ, הָרֶמֶשׂ
עַל-הָאָרֶץ. כִּז וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ: זָכָר וּנְקֵבָה,
בָּרָא אֹתָם. כַּח וַיְבָרֶךְ אֹתָם, אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ,
וּכְבֹּשׁוּ; וַיִּרְדּוּ בַדְּגַת הַיָּם, וּבַעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּבְכָל-חַיָּה, הָרֶמֶשׂת עַל-הָאָרֶץ. כֵּט וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים, הִנֵּה נֹתְתִי לָכֶם אֶת-כָּל-עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ, וְאֶת-כָּל-הָעֵץ
אֲשֶׁר-בוֹ פְּרִי-עֵץ, זֶרַע זֶרַע: לָכֶם יִהְיֶה, לְאֹכְלָהּ. ל וְלִכְל-חַיַּת הָאָרֶץ וְלִכְל-עוֹף הַשָּׁמַיִם
וְלִכְל רֹמֵשׂ עַל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-בוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה, אֶת-כָּל-יֶרֶק עֵשֶׂב, לְאֹכְלָהּ; וַיְהִי-כֵן. לֹא וַיִּרָא
אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה, וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד; וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם הַשְּׁשִׁי.

בראשית – פרק ב'

א ויכלו השמים והארץ, וכל-צבאם. בוֹיכל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מִלֹּאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה; וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, מִכָּל-מִלְאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. ג וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ: כִּי בּו שָׁבַת מִכָּל-מִלְאכְתּוֹ, אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. {פ}

ד אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, בְּהִבְרָאָם: בַּיּוֹם, עָשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים--אָרֶץ וְשָׁמַיִם. ה וְכָל שִׁיחַ הַשָּׂדֶה, טָרֵם יְהִי בְּאָרֶץ, וְכָל-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה, טָרֵם יִצְמַח: כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים, עַל-הָאָרֶץ, וְאָדָם אִינוֹ, לְעַבֵּד אֶת-הָאֲדָמָה. ו וְאָדָם, יַעֲלֶה מִן-הָאָרֶץ, וְהִשְׁקָה, אֶת-כָּל-פְּנֵי הָאֲדָמָה. ז וַיִּצְרַח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם, עֹפֵר מִן-הָאֲדָמָה, וַיִּפַּח בְּאַפָּיו, נְשִׁמַת חַיִּים; וַיְהִי הָאָדָם, לְנֶפֶשׁ חַיָּה. ח וַיִּטֵּעַ יְהוָה אֱלֹהִים, גֶּן-בְּעֵדֶן-מִקְדָּם; וַיִּשֶׂם שֵׁם, אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר יָצַר. ט וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים, מִן-הָאֲדָמָה, כָּל-עֵץ נְחֻמָּד לְמַרְאֵה, וְטוֹב לְמַאֲכָל--וְעֵץ הַחַיִּים, בְּתוֹךְ הַגֶּן, וְעֵץ, הַדַּעַת טוֹב וְרָע. י וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן, לְהַשְׁקוֹת אֶת-הַגֶּן; וּמִשָּׁם, יִפְרֹד, וְהָיָה, לְאַרְבְּעָה רְאשִׁים. יא שֵׁם הָאֲחָד, פִּישׁוֹן--הוּא הַסַּבֵּב, אֶת כָּל-אָרֶץ הַחוּלָה, אֲשֶׁר-שָׁם, הַזֶּהָב. יב וַיְהִי הָאָרֶץ הַהוּא, טוֹב; שֵׁם הַבְּדֵלַח, וְאֲבֹן הַשֵּׁהָם. יג וְשֵׁם-הַנְּהָר הַשֵּׁנִי, גִּיחוֹן--הוּא הַסּוּבָב, אֶת כָּל-אָרֶץ כּוּשׁ. יד וְשֵׁם הַנְּהָר הַשְּׁלִישִׁי חֲדַקְל, הוּא הַהַלֵּךְ קִדְמַת אַשּׁוּר; וְהַנְּהָר הָרְבִיעִי, הוּא פָּרָת. טו וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים, אֶת-הָאָדָם; וַיִּנְחָהוּ בְּגֵן-עֵדֶן, לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָתָה. טז וַיִּצְוֵה יְהוָה אֱלֹהִים, עַל-הָאָדָם לֵאמֹר: מִכָּל-עֵץ-הַגֶּן, אָכַל תֹּאכַל. יז וּמִעֵץ, הַדַּעַת טוֹב וְרָע--לֹא תֹאכַל, מִמֶּנּוּ: כִּי, בַּיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ--מוֹת תָּמוּת. יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים, לֹא-טוֹב הֵיئֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ; אֶעֱשֶׂה-לוֹ עֵזֶר, כְּנֶגְדּוֹ. יט וַיִּצְרַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן-הָאֲדָמָה, כָּל-חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֶת כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם, וַיָּבֵא אֶל-הָאָדָם, לְרִאוֹת מַה-יִקְרָא-לוֹ; וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא-לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה, הוּא שְׁמוֹ. כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת, לְכָל-הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּלְכָל, חַיַּת הַשָּׂדֶה; וּלְאָדָם, לֹא-מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. כא וַיִּפַּל יְהוָה אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל-הָאָדָם, וַיִּישָׁן; וַיִּקַּח, אַחַת מִצְלָעוֹתָיו, וַיִּסְגֹר בָּשֶׁר, תַּחְתָּנָה. כב וַיִּבְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הַצֶּלַע אֲשֶׁר-לָקַח מִן-הָאָדָם, לְאִשָּׁה; וַיִּבְאֶהָ, אֶל-הָאָדָם. כג וַיֹּאמֶר, הָאָדָם, זֹאת הִפְעַם עָצָם מֵעַצְמִי, וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי; לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה, כִּי מֵאִישׁ לָקַחָהּ-זֹאת. כד עַל-כֵּן, יִעֲזֹב-אִישׁ, אֶת-אָבִיו, וְאֶת-אִמּוֹ; וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ, וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד. כה וַיְהִי שְׁנֵיהֶם עֶרְוָמִים, הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ; וְלֹא, יִתְבַּשְׂשוּ.

עאלות בעקבות הטקסט:

- כיצד באים לידי ביטוי הסדר והארגון בתהליך הבריאה?
- איך מחשבות / עאלות מתעוררות אצלך בעקבות קריאת הטקסט?
- מדוע מובא סיפור הבריאה בשני אופנים שונים (פרק א' לצומת פרק ב')?

עאלות הכנה לשיעור

- איך מחשבות / עאלות מתעוררות אצלך בעקבות קריאת הטקסט?
- כיצד באים לידי ביטוי הסדר והארגון? (חלוקה לימים, חזרה על תבניות מילוליות, רציונל בסדר הדברים, נקודות התחלה וסיום, התבססות על דבר על דבר וכו')
- מדוע מובא סיפור הבריאה בשני אופנים שונים (פרק א' לצומת פרק ב')?

פרשנות:

- מיתוסים על היווצרות העולם: ערך "בריאת העולם" בויקיפדיה
- ניתוח בראשית פרק א' ופרק ב', פס' 1-3 : מבנה, תוכן, אמצעים אומנותיים, קשיים ופירושים:

www.tora.co.il/parasha/pnanim_ltorah/1_sippur_briah.doc

- סיכום וניתוח פרק א': באתר "סיכומונה"
- סיכום וניתוח פרק ב': באתר "סיכומונה"

השוואת שני סיפורי הבריאה (בראשית פרקים א' ו-ב')

מתוך: "דעת – אנציקלופדיה יהודית"

בראשית פרק ב'	בראשית פרק א'
	<p>הפתיחה והסיום של הפרק, יוצרים מסגרת תוכנית ברורה.</p> <p>פרק א' מכיל תיאור מפורט של הבריאה החל ממצב של "תוהו ובוהו" ועד לעולם המוכר לנו כיום על כל מרכיביו - צמחים, בעלי חיים ואדם.</p> <p>התוצאה הסופית של הבריאה על פי פרק א' היא אפוא עולם הטבע. פרק א' נועד לספר לנו שהטבע כפי שהוא מוכר לנו לא היה קיים מאז ומעולם אלא נברא על ידי ה' וברצונו. על כך אנו מעידים בשמירת השבת, שהיא זכר לשביתת ה' בסיום הבריאה.</p>
<p>האדם של פרק ב' - האדם בגן עדן</p> <p>פרק ב' מתאר את בריאת העולם מזווית שונה לחלוטין. בפרק ב' האדם עומד במרכז הבריאה וכמעט הכול נברא למענו:</p> <p>* שום צמח אינו יכול לגדול לפני בריאת האדם(ב; ה).</p> <p>* ה' נוטע גן מיוחד למגורי האדם (ב; ח).</p> <p>* ה' "מעסיק" את האדם כשומר בגן (ב; טו)</p> <p>* ה' בורא את בעלי החיים בניסיון למצוא חברה הולמת לאדם(ב; יט, והשווה לפסוק ז).</p> <p>* ה' בורא לאדם אישה (ב; כא-כג).</p> <p>בניגוד לפרק א', שבו תפקידו של האדם לשלוט בבריאה, תפקידו של האדם בפרק ב' הוא לציית לבוראו ולמלא את תפקידו כשומר הגן: "וַיִּנְחָהוּ</p>	<p>האדם של פרק א' – שיא הבריאה</p> <p>בפרק א' מתואר האדם לא רק כשיא הבריאה אלא גם כאדונם של כל הנבראים האחרים:</p> <p>"ויברך אתם א-להים, ויאמר להם א-להים: פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשׁוּהָ, ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ" (א; כח).</p> <p>מדובר כאן בברכה לאדם. אין כאן ציווי, כי אם הגדרה של טבע האדם: כשם שטבעם של הצמחים לגדול וכשם שטבעם של בעלי החיים להתרבות - כך טבעו של האדם למשול בסביבתו. פרק א' מלמד את האדם שגם העובדה שהוא שולט בבעלי החיים האחרים היא תוצאה של רצון ה'!</p> <p>אמנם, על האדם לשאול את עצמו: מה המטרה</p>

בראשית פרק א'	בראשית פרק ב'
<p>בכך? האם א-לוהים ברא את האדם בנקודת זמן מסוימת בעבר והניחו לנפשו, או שמא קיים איזה יחס ביניהם גם בהווה? האם גורל האדם הוא מקרי, או שמא הוא מושגח? התשובה לשאלות הללו נמצאת בפרק ב'!</p>	<p>בגן עדן לעבדה ולשמרה" (ב; טו). אולם הדבר החשוב מכול הוא שבפרק ב' האדם נכנס למערכת יחסים עם ה' הכוללת שכר ועונש: "ויצו ה' א-להים על האדם לאמר: מכל עץ הגן אכל תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע - לא תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (ב; טז-יז).</p>

דיון:

- *מה תורמים סדר וארגון?*
- *האם אני מתכנן/ת?*
- *האם אני עושה "עצירות" ובדק את עצמי, מה עשיתי, מה עוד? יש לעשות...?*
- *האם אני שבצ רצון מדהרים שתכנתי וביצאתי?*

תמונות המתייחסות לבריאת העולם:

רשאו באולף בריאת העולם לחצו על תמונות פתחו תמונות מתאימות

סרטונים על הבריאה:

<http://www.youtube.com/watch?v=pPDMxZbMzQk.1>

http://www.youtube.com/watch?v=gS_Af0_IftY.2

- *מה המחיש לך הסרטון?*
- *מה התרשמת?*
- *כיצד הסרטון משקף את העולם שלנו כיום?*

אדם וחווה - עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע

סיפור על בחירה ולקיחת אחריות

הטקסט: בראשית – פרק ג'

בראשית – פרק ג'

א וְהַנְּחֹשׁ, הָיָה עָרוֹם, מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים; וַיֹּאמֶר, אֶל-הָאִשָּׁה, אַף כִּי-אָמַר אֱלֹהִים, לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגֶּן. ב וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה, אֶל-הַנְּחֹשׁ: מִפְּרִי עֵץ-הַגֶּן, נֹאכַל. ג וּמִפְּרִי הָעֵץ, אֲשֶׁר בְּתוֹךְ-הַגֶּן--אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ, וְלֹא תִגְעוּ בוֹ: פֶּן-תָּמָתוּן. ד וַיֹּאמֶר הַנְּחֹשׁ, אֶל-הָאִשָּׁה: לֹא-מוֹת, תָּמָתוּן. ה כִּי, יִדְעוּ אֱלֹהִים, כִּי בְיוֹם אֲכַלְכֶם מִמֶּנּוּ, וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם; וְהִיִּיתֶם, כְּאֱלֹהִים, יֹדְעֵי, טוֹב וָרָע. ווּתְרָאָהאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכַל וְכִי תֵאָוֶה-הוּא לְעֵינַיִם, וְנִחְמַד הָעֵץ לְהַשְׂכִּיל, וַתִּקַּח מִפְּרִיו, וַתֹּאכַל; וַתִּתֵּן גַּם-לְאִישָׁהּ עִמָּה, וַיֹּאכַל. ז וַתִּפְקַחְנָה, עֵינֵי שְׁנֵיהֶם, וַיִּדְעוּ, כִּי עֵרְוָם הֵם; וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ תְּאֵנָה, וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת. ח וַיִּשְׁמְעוּ אֶת-קוֹל יְהוָה אֱלֹהִים, מִתְהַלֵּךְ בְּגֶן--לְרוּחַ הַיּוֹם; וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ, מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים, בְּתוֹךְ, עֵץ הַגֶּן. ט וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים, אֶל-הָאָדָם; וַיֹּאמֶר לוֹ, אַיֶּכָּה. י וַיֹּאמֶר, אֶת-קוֹלְךָ שָׁמַעְתִּי בְּגֶן; וַאֲיָרָא כִּי-עֵרָם אָנֹכִי, וְאִחְבָּא. יא וַיֹּאמֶר--מִי הִגִּיד לְךָ, כִּי עֵרָם אֶתָּה; הַמֶּן-הָעֵץ, אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ לֵבִלְתִּי אֲכַל-מִמֶּנּוּ--אָכַלְתָּ. יב וַיֹּאמֶר, הָאָדָם: הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי, הוּא נָתַנָּה-לִּי מִן-הָעֵץ וְאֹכַל. יג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאִשָּׁה, מַה-זֹּאת עָשִׂית; וַתֹּאמֶר, הָאִשָּׁה, הַנְּחֹשׁ הִשְׂיָאֲנִי, וְאֹכַל. יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶל-הַנְּחֹשׁ, כִּי עָשִׂית זֹאת, אֲרוּר אַתָּה מִכָּל-הַבְּהֵמָה, וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה; עַל-גַּחֲוֹךְ תֵּלֵךְ, וְעָפָר תֹּאכַל כָּל-יְמֵי חַיֶּיךָ. טו וַאֲיִבָּה אִשִּׁית, בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה, וּבֵין זֶרְעֶךָ, וּבֵין זֶרְעָהּ: הוּא יִשׁוּפְךָ רֹאשׁ, וְאַתָּה תִּשׁוּפְנֶנּוּ עֵקֶב. {ס} טז אֶל-הָאִשָּׁה אָמַר, הֲרֵבָה אֲרֵבָה עֲצָבוֹנְךָ וְהֲרֵבֶנְךָ--בְּעֵצָב, תֵּלְדֵי בָנִים; וְאֶל-אִישְׁךָ, תִּשׁוּקֶתְךָ, וְהוּא, יִמְשַׁלְּבֶנְךָ. {סז} יז וְלָאָדָם אָמַר, כִּי-שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ, וַתֹּאכַל מִן-הָעֵץ, אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ--אֲרוּרָה הָאָדָמָה, בְּעַבְדוֹתְךָ, בְּעַצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יח וְקוֹץ וְדַרְדַּר, תַּצְמִיחַ לְךָ; וְאָכַלְתָּ, אֶת-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה. יט בְּזַעַת אִפְּיֶךָ, תֹּאכַל לֶחֶם, עַד שׁוֹבֵב אֶל-הָאָדָמָה, כִּי מִמֶּנָּה לָקַחְתָּ: כִּי-עָפָר אַתָּה, וְאֶל-עָפָר תִּשׁוּב. כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ, חַוָּה: כִּי הוּא הִיְתָה, אִם כָּל-חַי. כא וַיַּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ, כְּתָנוּת עוֹר--וַיִּלְבָּשֵׁם. {כב} כב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים, הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ, לְדַעַת, טוֹב וָרָע; וְעַתָּה פֶּן-יִשְׁלַח יָדוֹ, וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים, וְאָכַל, וְחַי לְעֹלָם. כג וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֱלֹהִים, מִגֶּן-עֲדֵן--לְעֵבֶד, אֶת-הָאָדָמָה, אֲשֶׁר לָקַח, מִשָּׁם. כד וַיִּגְרַשׁ, אֶת-הָאָדָם; וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגֶן-עֲדֵן אֶת-הַכְּרִבִּים, וְאֶת הַחֲרֹב הַמַּתְהַפְּכֹת, לְשֹׁמֵר, אֶת-דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים.

שאלות בעקבות הטקסט:

מי הדמויות בפרק?

מהי שרשרת האירועים המתרחשת בפרק:

_____ הנח-אישה:

_____ אישה-אדם:

_____ ה'- אדם:

_____ ה'-אישה:

_____ ה'-נח:

_____ ה' -אישה:

_____ ה' -אדם:

פצולות הסיום בפרק:

_____ כסוק כ' - "ויקרא"

_____ כסוק כא'- "ויצע...ויפגע"

_____ כסוק כב' - "ויאמר"

_____ כסוק כג' - "ויפחהו"

_____ כסוק כד' - "ויאריש"

- איך החירות נצטו בפרק?
- מה היו המשמעותות שלהן?
- האם הייתה לקיחת אחריות צל המצבים (הבחירות) נצטו?

פרשנות: סיכום וניתוח פרק ג': באתר "סיכומונה".

מתוך מאמר בנושא בחירה:

סיפור גן עדן: ניסיון אחר - שמאי גלנדר, באתר "מקראנט"

תקציר:

מאמר זה מציע פירוש חדש לסיפור גן עדן בבראשית ג': "חטא גן עדן" אינו כשלון של האדם אלא התנגשות בין ערכים: ערך הבחירה החופשית של האדם וערך טובו המוחלט של האל.

סיכום המאמה:

הגדרת בראשית ב-ג כסיפור כישלוננו של האדם אינה קולעת בדיוק למשמעותו של הסיפור. למעשה, זהו סיפורה של התנגשות טראגית בין שני ערכים. מצד אחד מוצג הערך של טובו המוחלט של האל, הכרוך מעצם מהותו בצורך לחסוך מן האנושות את מבחניו ומסותיו של הניסיון. לצידו ולעומתו מוצג הערך של חופש הבחירה, שבלעדיו אין לטוב קיום. מבנהו וסדר ענייניו של בראשית א הובילו להצגת האל כאל מוסרי, אשר חופש החיים, וממילא חופש הרצון, מקודשים בעיניו. כך עולה, למשל, מן הניסוח הפנימי של מעשי הבריאה, המבוסס על הסדר "וַיֵּאמֶר – וַיְהִי – וַיֵּרָא", "וכן גם מן הצו "פְּרוּ וּרְבוּ" החוזר פעמיים, לפני בריאת האדם ולאחריה. השאלה המונחת ביסודו של הסיפור הצמוד, מובנת ומתעוררת מאליה, והיא: אם אמנם מעדיף האל את חופש הבחירה של האדם על פני רצונו (של האל) שהאדם יציית לציווייו ויסגוד לסדרים אשר כונן. התשובה הניתנת בסיפור גן עדן לשאלה זו היא שהאל אינו שולל מן האדם את בחירתו החופשית. כתוצאה מכך יצא האדם לדרך הייסורים הקשה של ההתנסות העצמית.

על בסיס זה ניתן להבין את עקרון הרצף של סיפור הבריאה כולו, אם נראה שהשאלות המונחות ביסוד הסיפור הבא, בראשית ד, הן: לאן יובילו חוסר הציות והמרדנות את האדם, ועד היכן ירחיק האל בהעדפתו את חופש הבחירה של האדם על פני כל ערך אחר, או, במלים אחרות, עד כמה יימנע האל מכפיית הצדק האלהי. ברור ששאלת יסוד זה מחמירה מסיפור למשנהו. מעשה הרצח מעמיד את עקרון חופש הבחירה בפני מבחן חמור עוד יותר, ובשלב שלאחריו אין המחבר יכול להימלט מן השאלה מה יקרה לעיקרון זה במצב של שחיתות מוחלטת. ראוי, איפוא, לראות את סיפור גן עדן כחלק ממכלול סיפורי בראשית א-יא.

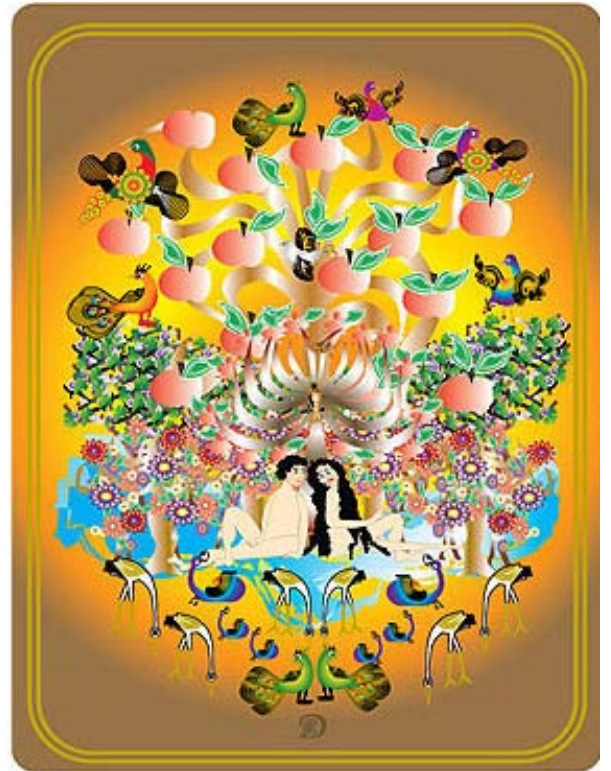
שאלות לדיון

- האם חייב להיות מצב של קונפליקט בתהליך בחירה?
- האם בכל בחירה חייב להיות ויתור? (בסיפור המקראי אדם וחווה נאלצים לוותר על החיים כשן צדן, האם מרלויחיס דבריס אחריט?)
- כיצד באה לידי ביטוי לקיחת אחריט? (בסיפור לה ישנה אי-לקיחת אחריט, האדם מאשט את חוה, היא מאשמה את הנחש בהפרכת הציווי...)

הגירוש מגן העדן (ראו את הבעת הפנים של אדם וחוה)

גן עדן (מה הופך את המקום לגן עדן)

- כיצד הציור מסקף את הסיפור?
- התמונה בפני אדם וחוה - כיצד מרמזים אדם וחוה, כאשר הם מארשים מן העדן?

סיפור קין והבל- קנאת אחים

הטקסט:בראשית ד' – פס' א'-טו'.

א והאדם, ידע את-חווה אשתו; ותהר, ותלד את-קין, ותאמר, קניתי איש את-יהוה. ב ותסוף ללדת, את-אחיו את-הבל; ויהי-הבל, רעה צאן, וקין, היה עבד אדמה. ג ויהי, מקץ ימים; ויבא קין מפרי האדמה, מנחה--ליהוה. ד והבל הביא גם-הוא מבכרות צאנו, ומחלבהו; וישע יהוה, אל-הבל ואל-מנחתו. ה ואל-קין ואל-מנחתו, לא שעה; ויחר לקין מאד, ויפלו פניו. ו ויאמר יהוה, אל-קין: למה חרה לך, ולמה נפלו פניך. ז הלוא אם-תטיב, שאת, ואם לא תטיב, לפתח חטאת רבץ; ואלך, תשוקתו, ואתה, תמשל-בו. ח ויאמר קין, אל-הבל אחיו; ויהי בהיותם בשדה, ויקם קין אל-הבל אחיו ויהרגהו. ט ויאמר יהוה אל-קין, אי הבל אחיך; ויאמר לא ידעתי, השמר אחי אנכי. י ויאמר, מה עשית; קול דמי אחיך, צעקים אלי מן-האדמה. יא ועתה, ארוור אתה, מן-האדמה אשר פצתה את-פיה, לקחת את-דמי אחיך מידך. יב כי תעבד את-האדמה, לא-תסוף תת-כחה לך; נע ונד, תהיה בארץ. יג ויאמר קין, אל-יהוה: גדול עולני, מנשא. יד הן גרשת אתי היום, מעל פני האדמה, ומפניך, אסתר; והייתי נע ונד, בארץ, והיה כל-מצאי, יהרגני. טו ויאמר לו יהוה, לכן כל-הרג קין, שבעתים, יקם; וישם יהוה לקין אות, לבלתי הכות-אתו כל-מצאו.

שאלות בעקבות הטקסט:

- *במה עסק קין ובמה עסק הבל?*
- *כיצד מטיב ה' למנחתו של הבל, וכיצד הוא מטיב למנחתו של קין?*
- *מדוע התצוררה קנאה בליבו של קין?*
- *מה עושה קין? האם הצליח לישוף בתשוקתו?*
- *כיצד מטיב ה' למצוהו של קין?*
- *כיצד מטיב קין לצונו המוטל עליו?*

שני ביטויים מהסיפור המשמשים אותנו גם כיום:

פסוק ט': "השומר אחי אנוכי"

הכולנה:

פסוק טו': "את קין"

הכולנה:

פרשנות:

- מאמר: סיפור קין והבל – החיים כערך עליון, גלי דינור (ניתוח הסיפור כאירוע משפטי) אתר הספרייה הוירטואלית של מט"ח
- מאמר: השומר אחי אנוכי? – אחריות לאחר, עדי אופיר, אתר "מקראנט"
- מאמר: סיפור קין והבל, ניסן אררט, אתר "מקראנט"
- סיכום וניתוח פרק ד': באתר "סיכומונה"

שאלות לדיון

- ספרו של מקרה של קנאה שנתקלמת בו?

הטקסט המקראי מצומצם וחסר בו מידע לגבי השתלשלות העניינים שהביאו לרצח הראשון בתולדות האנושות. (לא ברור מדוע הועדפה מנחתו של הבל, לא ידוע מה אמר הבל לקין, לא ברור האם קין התחרט על מעשהו).

כיצד העדר מידע יכול לגרום לקשיים ולהסתבכות המצב? מה ניתן לעשות למניעה?

יצירות אומנות בנושא קין והבל:

חיפוש לפי "יצירות אומנות בנושא קין והבל" בגוגל.

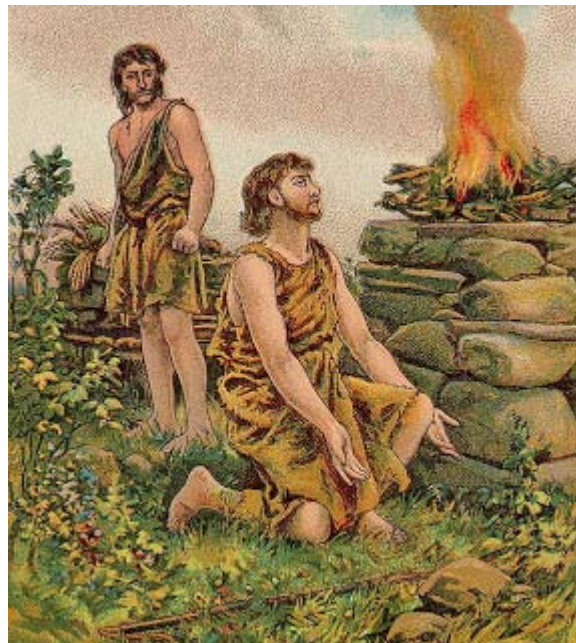
- מה מתואר בתמונה?
- מי נמצא לפניו ואי נמצא מאחור?
- כיצד, לדעתך, מרגיש קין?

מיהם הדמויות בתמונה? מה צומד להתרחש?

- מי הדמויות? מה מתרחש בתמונה? מדוע?
- איזו מהתמונות לדעתך מצטיינת טוב יותר את הסיפור המקראי?

כך נראו האחים לפני הרצח - האם משהו מרמז על מה שעומד להתרחש?

פרשת נוח - המבול

הטקסט:

בראשית פרק ו' – מפסוק ה' ואילך.

בראשית פרק ז'

בראשית פרק ח'

בראשית פרק ט'

בראשית פרק ו' – פסוקים ה' – כב'.

ט אלה, תולדת נח--נח איש צדיק תמים היה, בדרתיו: את-האלהים, התהלך-נח. י ויולד נח, שלשה בנים--את-שם, את-חם ואת-יפת. יא ותשחת הארץ, לפני האלהים; ותמלא הארץ, חמס. יב וירא אלהים את-הארץ, והנה נשחטה: כי- השחית כל-בשר את-דרכו, על-הארץ. {ס} יג ויאמר אלהים לנח, קץ כל-בשר בא לפני--כי-מלאה הארץ חמס, מפניהם; והנני משחיתם, את-הארץ. יד עשה לך תבת עצי-גפר, קנים תעשה את-התבה; וכפרת אתה מבית ומחוץ, בכפר. טו וזה, אשר תעשה אתה: שלש מאות אמה, ארך התבה, חמשים אמה רחבה, ושלשים אמה קומתה. טז צהר תעשה לתבה, ואל-אמה תכלנה מלמעלה, ופתח התבה, בצדה תשים; תחתים שונים ושלשים, תעשה. יז ואני, הנני מביא את-המבול מים על- הארץ, לשחת כל-בשר אשר-בו רוח חיים, מתחת השמים: כל אשר-בארץ, יגוע. יח והקמתי את-בריתי, אתך; ובאת, אל-התבה--אתה, ובניך ואשתך ונשי-בניך אתך. יט ומכל-החיי מכל-בשר שנים מכל, תביא אל-התבה--להחית אתך: זכר ונקבה, יהיו. כ מהעוף למינהו, ומן-הבהמה למינה, מכל רמש האדמה, למינהו--שנים מכל יבאו אליך, להחיות. כא ואתה קח-לך, מכל-מאכל אשר יאכל, ואספת, אליך; והיה לך ולחם, לאכלה. כב ויעש, נח: ככל אשר צוה אתו, אלהים--כן עשה.

בראשית פרק ז'

א ויאמר יהוה לנח, בא-אתה וכל-ביתך אל-התבה: כי-אתך ראיתי צדיק לפני, בדור הזה. ב מכל הבהמה הטהורה, תקח-לך שבעה שבעה--איש ואשתו; ומן-הבהמה אשר לא טהרה הוא, שנים--איש ואשתו. ג גם מעוף השמים שבעה שבעה, זכר ונקבה, לחיות זרע, על-פני כל-הארץ. ד כי לימים עוד שבעה, אנכי ממטיר על-הארץ, ארבעים יום, וארבעים לילה; ומחיתי, את-כל-היקום אשר עשיתי, מעל, פני האדמה. ה ויעש, נח, ככל אשר-צוהו, יהוה. ו ונח, בן-שש מאות שנה; והמבול היה, מים על-הארץ. ז ויבא נח, ובניו ואשתו ונשי-בניו אתו--אל-התבה: מפני, מי המבול. ח מן-הבהמה, הטהורה, ומן-הבהמה, אשר איננה טהרה; ומן-העוף--וכל אשר-רמש, על-האדמה. ט שנים שנים באו אל-נח, אל-התבה--זכר ונקבה: כאשר צוהאלהים, את-נח. י ויהי, לשבעת הימים; ומי המבול, היו על-הארץ. יא בשנת שש-מאות שנה, לחיי-נח, בחדש השני, בשבעה-עשר יום לחדש--ביום הזה, נבקעו כל-מעיינות תהום רבה, וארבת השמים, נפתחו. יב ויהי הגשם, על-הארץ, ארבעים יום, וארבעים לילה. יג בעצם היום הזה בא נח, ושם-והם ויפת בני-נח; ואשת נח, ושלושת נשי-בניו אתם--אל-התבה. יד המה וכל-החיה למינה, וכל-הבהמה למינה, וכל-הרמש הרמש על-הארץ, למינהו; וכל-העוף למינהו, כל צפור כל-כנף. טו ויבאו אל-נח, אל-התבה, שנים שנים מכל-הבשר, אשר-בו רוח חיים. טז והבאים, זכר ונקבה מכל-בשר באו, כאשר צוה אתו, אלהים; ויסגר יהוה, בעדו. יז ויהי המבול ארבעים יום, על-הארץ; וירבו המים, וישאו את-התבה, ותרום, מעל הארץ. יח ויגברו המים וירבו מאד, על-הארץ; ותלך התבה, על-פני המים. יט והמים, גברו מאד מאד-על-הארץ; ויכסו, כל-ההרים הגבהים, אשר-תחת, כל-השמים. כ חמש עשרה אמה מלמעלה, גברו המים; ויכסו, ההרים. כאויגוע כל-בשר הרמש על-הארץ, בעוף ובבהמה ובחיה, ובכל-השרץ, השרץ על-הארץ--וכל, האדם. כב כל אשר נשמת-רוח חיים באפיו, מכל אשר בחרבה--מתו. כגוימח את-כל-היקום אשר על-פני האדמה, מאדם עד-בהמה עד-רמש ועד-עוף השמים, וימחו, מן-הארץ; וישאר אך-נח ואשר אתו, בתבה. כד ויגברו המים, על-הארץ, חמשים ומאת, יום.

בראשית פרק ח'

אוֹיִזְכְּרָאֵל הַיָּמִים, אֶת-נֹחַ, וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-הַבְּהֵמָה, אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבֹה; וַיַּעֲבֹר
אֱלֹהִים רוּחַ-עַל-הָאָרֶץ, וַיִּשְׂכּוּ הַמַּיִם. ב וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנוֹת תְּהוֹם, וְאָרְבַּת הַשָּׁמַיִם; וַיִּכְלָא
הַגָּשֶׁם, מִן-הַשָּׁמַיִם. ג וַיִּשְׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ, הַלֹּךְ וְשׁוֹב; וַיַּחֲסְרוּ הַמַּיִם--מִקְצָה,
חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם. ד וַתִּנְחַח הַתְּבֹה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, בְּשִׁבְעָה-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ, עַל, הַרִי
אֲרָרֵט. ה וְהַמַּיִם, הָיוּ הַלֹּךְ וְחָסוּר, עַד, הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי; בַּעֲשִׂירֵי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ, נִרְאוּ
רֵאשֵׁי הַהָרִים. ו וַיְהִי, מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם; וַיִּפְתַּח נֹחַ, אֶת-חַלּוֹן הַתְּבֹה אֲשֶׁר עָשָׂה. ז
וַיִּשְׁלַח, אֶת-הָעֹרֵב; וַיֵּצֵא יְצוּא וְשׁוֹב, עַד-יָבֹשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ. ח וַיִּשְׁלַח אֶת-
הַיּוֹנָה, מֵאִתּוֹ--לִרְאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם, מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה. ט וְלֹא-מָצְאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף-
רַגְלָהּ, וַתָּשֵׁב אֵלָיו אֶל-הַתְּבֹה--כִּי-מַיִם, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ; וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקְחָהּ, וַיָּבֵא אֶתָּהּ
אֵלָיו אֶל-הַתְּבֹה. י וַיִּחַל עוֹד, שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם; וַיִּסֹּף שִׁלַּח אֶת-הַיּוֹנָה, מִן-
הַתְּבֹה. יא וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעַת עֹרֵב, וְהָיָה עָלֶיהָ זֵית טָרֵף בְּפִיהָ; וַיֵּדַע נֹחַ, כִּי-קָלוּ
הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ. יב וַיִּחַל עוֹד, שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם; וַיִּשְׁלַח, אֶת-הַיּוֹנָה, וְלֹא-יָסְפָה
שׁוֹב-אֵלָיו, עוֹד. יג וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה, בְּרֵאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ, חָרְבוּ הַמַּיִם,
מֵעַל הָאָרֶץ; וַיִּסַּר נֹחַ, אֶת-מִכְסֵה הַתְּבֹה, וַיֵּרָא, וְהָיָה חָרְבוּ פְּנֵי הָאָדָמָה. יד וּבַחֹדֶשׁ,
הַשְּׁנִי, בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, לַחֹדֶשׁ--יָבֹשָׁה, הָאָרֶץ. {ס} טו וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים, אֶל-נֹחַ
לֵאמֹר. טז צֵא, מִן-הַתְּבֹה--אֶתָּה, וְאֶשְׁתְּךָ וּבְנֵיךָ וּנְשֵׁי-בְנֵיךָ אִתְּךָ. יז כָּל-הַחַיָּה אֲשֶׁר-
אִתְּךָ מִכָּל-בְּשָׂר, בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הַרְמֵשׁ הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ--הוּצֵא (הֵיצֵא) אִתְּךָ;
וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ, וּפְרוּ וּרְבוּ עַל-הָאָרֶץ. יח וַיֵּצֵא-נֹחַ; וּבְנָיו וְאֶשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי-בְנָיו, אִתּוֹ. יט
כָּל-הַחַיָּה, כָּל-הַרְמֵשׁ וְכָל-הָעוֹף, כָּל, רוֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ--לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם, יֵצְאוּ מִן-
הַתְּבֹה. כו כַּיְיָנוּחַ נֹחַ מִזִּבְחָה, לִיהוָה; וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה, וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר, וַיַּעַל
עִלָּת, בְּמִזְבֵּחַ. כאוּיִרַח יְהוָה, אֶת-רִיחַ הַנִּיחֹחַ, וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-לְבוֹ לֹא-אֶסְף לְקַלֵּל
עוֹד אֶת-הָאָדָמָה בְּעִבוּר הָאָדָם, כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְעֻרָיו; וְלֹא-אֶסְף עוֹד לְהַכּוֹת
אֶת-כָּל-חַי, כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי. כב עַד, כָּל-יְמֵי הָאָרֶץ: זָרַע וְקָצִיר וְקֹר וְחֹם וְקַיִץ וְחֹרֶף,
וַיּוֹם וְלַיְלָה--לֹא יִשְׁבְּתוּ.

בראשית פרק ט'

א וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים, אֶת-נֹחַ וְאֶת-בְּנָיו; וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ, וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ. ב
וּמוֹרָאֲכֶם וְחַתְּכֶם, יִהְיֶה, עַל כָּל-חַיַּת הָאָרֶץ, וְעַל כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם; בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ
הָאָדָמָה וּבְכָל-דְּגֵי הַיָּם, בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ. ג כָּל-רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא-חַי, לָכֶם יִהְיֶה
לְאֹכְלָהּ: כִּי־רַק עֵשֶׂב, נִתַּתִּי לָכֶם אֶת-כָּל. ד אֶךְ-בֶּשֶׂר, בִּנְפֹשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכְלוּ. ה וְאֵךְ
אֶת-דַּמְּכֶם לִנְפֹשׁוֹתֵיכֶם אֲדַרְשׁ, מִיַּד כָּל-חַיָּה אֲדַרְשְׁנוּ; וּמִיַּד הָאָדָם, מִיַּד אִישׁ אַחִיו--
אֲדַרְשׁ, אֶת-נַפְשׁ הָאָדָם. ו שִׁפְךְ דָּם הָאָדָם, בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָךְ: כִּי בְצַלֵּם אֱלֹהִים, עָשָׂה
אֶת-הָאָדָם. ז וְאִתֶּם, פְּרוּ וּרְבוּ; שִׂרְצוּ בְּאָרֶץ, וּרְבוּ-בָהּ. {ס} ח וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-
נֹחַ, וְאֶל-בְּנָיו אֲתוּ לֵאמֹר. ט וְאֲנִי, הִנְנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם, וְאֶת-זִרְעֵכֶם,
אֲחֲרֵיכֶם. י וְאֵת כָּל-נַפְשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם, בְּעוֹף בְּבִהֵמָה וּבְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם;
מִכֹּל יִצְאֵי הַתְּבֵה, לְכֹל חַיַּת הָאָרֶץ. יא וְהִקְמֹתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם, וְלֹא-יִכָּרֵת כָּל-בֶּשֶׂר
עוֹד מִמִּי הַמַּבּוּל; וְלֹא-יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל, לְשַׁחַת הָאָרֶץ. יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, זֹאת אוֹת-
הַבְּרִית אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם, וּבֵין כָּל-נַפְשׁ חַיָּה, אֲשֶׁר אִתְּכֶם--לְדֹרֹת, עוֹלָם. יג
אֶת-קִשְׁתִּי, נִתַּתִּי בְּעָנָן; וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית, בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ. יד וְהָיָה, בְּעָנְנֵי עָנָן עַל-
הָאָרֶץ, וּנְרָאָתָה הַקִּשְׁת, בְּעָנָן. טו וְזִכַּרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי, אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם, וּבֵין כָּל-נַפְשׁ
חַיָּה, בְּכָל-בֶּשֶׂר; וְלֹא-יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל, לְשַׁחַת כָּל-בֶּשֶׂר. טז וְהִיְתָה הַקִּשְׁת, בְּעָנָן;
וּרְאִיתֶיהָ, לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם, בֵּין אֱלֹהִים, וּבֵין כָּל-נַפְשׁ חַיָּה בְּכָל-בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל-
הָאָרֶץ. יז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, אֶל-נֹחַ: זֹאת אוֹת-הַבְּרִית, אֲשֶׁר הִקְמֹתִי, בֵּינִי, וּבֵין כָּל-בֶּשֶׂר
אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ.

שאלות בעקבות הטקסט:

- מי הדמות המרכזית בסיפור?
- מה מצווה ה' על נוח?
- מדוע הוא נותן לו הוראת מדויקות?
- כמה זמן נמשך המבול?
- חפש באינדקס הנמצא בסוף האטלס על פי אררט הר : כתוב היכן נמצא הר אררט?
- מהו הסימן עבור נוח שהוא יכול לצאת מן התיבה?
- מה מבטיח ה' לנוח לאחר המבול?
- מהו הסימן לברית בין ה' לנוח?
- (הרחבה: מדוע סימן זה? כיצד הוא קשור למה שקרה?)
- דיון
- כיצד באה לידי ביטוי, בסיפור זה, אחריות האדם לעולם?

פרשנות:

סיכום וניתוח פרשת נוח: ערך "תיבת נח" בויקיפדיה מאמר: "מבול של מבולים", רוני מגידוב (פרוש פסיכולוגי למבול) באתר "מקראנט"

סיפורים על מבול, בשינויים כאלה ואחרים, יש לא רק במקרא. בתרבויות שונות ישב זיכרון הקיבוצי סיפר על מאורע המבול - במסופוטמיה קיים סיפור כזה מלפני 3,500 שנה ויותר. וסיפורים דומים יש גם במיתולוגיות אחרות- ההודית, הסינית, האוסטרלית האינדיאנית ועוד.

הממצאים הארכיאולוגיים והגיאולוגיים אינם מלמדים על תופעת המבול - מים שהכחידו את כל החי. מדוע תרבויות רבות כל כך מספרות על מבול, אף כי נראה שאין לו רקע היסטורי במציאות? איך אפשר להסביר שבמקומות רבים ורחוקים כל כך זה מזה מספרים סיפור דומה כל כך? מה יש בסיפור הזה שמושך כל כך את בני האדם בעולם?

נראה כי סיפור המבול הוא אחד מאותם סיפורים רבי עוצמה וחסונים מפני פגעי הזמן, משום שיש להם הכוח לעצב את חיינו, לתת להם פשר, להעניק לנו השראה. המיתוסים – ובהם המבול - הם ניסיונות ברוכי דמיון לפתור את תעלומות החיים והיקום. אלה הם סיפורים המבקשים להסביר את מוצא העולם ואת מקור החברה האנושית ותרבותה. יש והמיתוס לא רק מתאר איך ולמה התרחש אירוע אלא מעניק לו משמעות.

זיגמונד פרויד, מאבות הפסיכולוגיה המודרנית, טען שהמיתוסים פורטים על נימים בנפש האדם ובאישיותו. תלמידו ולימים יריבו, קארל יונג, טען שהמיתוסים שואבים את כוחם המסתורי מגיבוריהם - 'ארכיטיפים' בעלי השפעה מרובה על נפש האדם: 'הזקן החכם', 'האם הגדולה'. על פי יונג דמויות אלה שייכות ל'לא-המודע' הקיבוצי, המשותף לכל בני האנוש.

כיצד אפשר לפרש את סיפור המבול כפונה אל תהליכי הנפשצרכיה?

המבול הוא הצפה, פריצת כל גבול. אולי פריצת גבולות של דחפים - "שיחת כל בשר דרכו", כפי שמתואר במקרא. אפילו הגבול בין שמים וארץ נפרץ, ודחפיהם של בני האלוהים גרמו לחציית תחומים בין האלוהי לאנושי. ואולי המבול הוא הצפה של מצבי רוח בלתי נשלטים, דיכאונות, התרוממות רוח, חרדות ועוד. כולנו מכירים מצבים כאלה. נח הוא האב-טיפוס של הגיבור הנאבק במבולי ההצפה.

כאשר הדחפים והיצרים לבדם מנחים את האדם בלא ריסון וויסות של ערכים אנושיים-רוחניים, הרוע מתחיל לשלוט בעולם ("וַיֵּרָא יְהוָה כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם

בְּאֶרֶץ... וַתִּשְׁחַת הָאֶרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאֶרֶץ חֲמָס׃: זו האנושות ששקעה בחיי היצר והוצפה על ידם בהצפה מבולית אשר יש לשים לה גבול. הגבול הראשון מושם על ידי ההתכנסות אל תוך תיבה סגורה ומגופרת היטב – התכנסות זאת היא אולי המאפשרת להציב גבולות לתהום הדחפים האנושיים. גבול נוסף הוא כללי החוק והמוסר הראשוניים שהוצבו לאדם אחרי המבול .

משרוסנו היצרים והוצבו גבולות, מתרחש שינוי. הנפש יכולה לקבל את קיומו של הרוע כחלק ממחזוריות הקיום ("כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְעֻרָיו וְלֹא אִסָּף עוֹד לְהַפּוֹת אֶת כָּל חַי כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי: עַד כָּל יְמֵי הָאֶרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ"). יש הטוענים שאחת מתכליות מיתוס המבול היא קבלת הרע כחלק מקיומנו הנפשי, בתנאי שיסודות ערכיים מווסתים אותו וקול פנימי רוחני מנחה אותו.

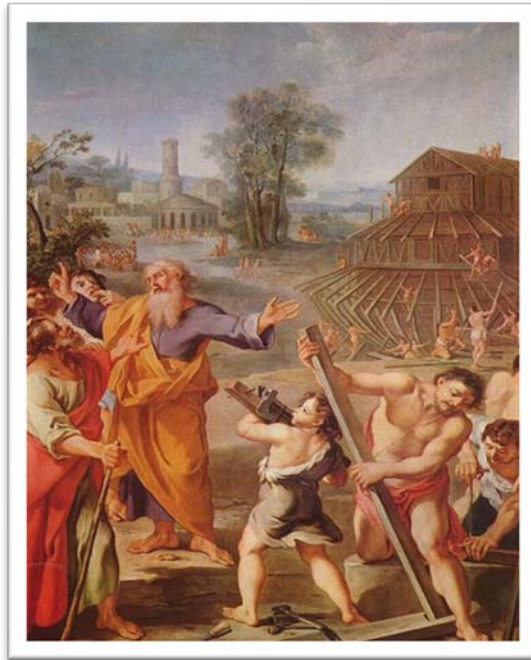
על פי הפירוש הפסיכולוגי הזה נראה כי עוצמתו של מיתוס המבול הוא בתיאור תהליך שלהתחדשות פנימית, של הרס ואובדן של הדפוסים הישנים לקראת התהוות חדשה.

איזו תחושה מצפירה התאונה?

תיבת נוח בראי האומנות:

היצירות מופיעות בערך "תיבת נח" בויקיפדיה:

- תאר מה אתרחת בתמונה?
- מי הדמות הבולטת והחשובה ביותר בתמונה, לדעתך? כיצד אתה יודע זאת?
- מה הדמות אומרת, לדעתך?

- תאר מה רואים בתמונה?
- איזה חלק מהסיפור המקראי מתואר בתמונה?

לפניך מילות השיר נח- קרא אותם וכתוב: האם השיר נאמן בתיאורו לסיפור

המבול שלמדת? הסבר

נח - מתי כספי
מימים: יורט טהר לה
לחן: מתי כספי

נח - לא שכחנו איך הכסף והסער
נח - לתיבה אספת את חיות היצר.
שתיים, שתיים מכל מין
האריה והממותה, האלף והשיבוטה
ואם ההיפופוטם.
איך פתחת את הצוהר
ואתוק התכלת הזבנה
האה היונה.

נח - כמה זמן נמשיך לשוט על פני המים?
נח - כל החלונות סגורים כמעט חודשיים.
וכבר אין לנו אויר
לאריה ולממותה לאלף ולשיבוטה
ואם ההיפופוטם.
פתח לראש את הצוהר
ואל תוק התכלת הזבנה
שלח את היונה.

נח - מה אתה דואג, הן כבר חדל הכסף
נח - פתח את החלון, אולי הופיעה קשת
ויראו אותה כולם
האריה והממותה, האלף והשיבוטה
ואם ההיפופוטם.
פתח לראש את הצוהר
ואל תוק התכלת הזבנה
שלח את היונה.

נח - היונה כבר שבה עם צלף של זית
נח - תן לנו לצאת ולחזור לבית
כי כבר נמאסנו לה על זה
האריה על הממותה, האלף על השיבוטה
ואם ההיפופוטם.
פתח לראש את הצוהר
ונצוץ לתכלת הזבנה
כך עם היונה.

תוכלו לצפות בשיר
ביוטיוב ולהצטרף
ל"שוקולד מנטה
מסטיק" ולשיר ביחד
את השיר נח.

<http://www.youtube.com/watch?v=Eiae247OZXI>

- מצא את היונה בתמונה.
- הסבר מדוע נקראת תמונה זו "שילוח היונה"?
- תאר מה אתה רואה בתמונה?
- בעקבות מה נוצר המציב המופיע בתמונה?
- מדוע הסכה היונה עם עץ של בית לטמא תקווה ושלום?

http://www.youtube.com/watch?v=5zYHcVtS7eQ&list=PLvNFGFiudZJv2YESV_gGUnZU8ONXc8t5s

• האם ארכיאולוגים מצאו את שרידי תיבת נוח? 5 דקות

• <http://www.youtube.com/watch?v=FkjSD8hBY1A>

• מדענים גילו את תיבת נוח בהר אררט 9 דקות

מגדל בבל : גבולות כוחו של האדם / רב תרבותיות

סיפור מגדל בבל הינו הסיפור האוניברסאלי האחרון והמקשר, טרם המעבר לסיפורי התורה העוסקים בתולדות עם ישראל.

הפירושים הבאים מציעים שני כיווני לימוד:

1. בחינת ה"בלעדיות" של האל בתחום הבריאה וקישור רלוונטי למקומו של המדע ב"בריאת עולם" כיום.
2. ראיית ההתערבות האלוהית במניעת בנייתו של מגדל בבל כהצלת האנושות מאחידות וטוטאליטריות ומתן הסבר ללשונות הרבים בעולם.

הטקסט:

בראשית פרק יא', פסוקים א'-ט'.

וַיְהִי כָל-הָאָרֶץ, שְׂפָה אֶחָת, וּדְבָרִים, אֶחָדִים. ב וַיְהִי, בְּנִסְעֵם מִקְדָּם; וַיִּמְצְאוּ בְקֶעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר, וַיֵּשְׁבוּ שָׁם. ג וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ, הֲבֵה נִלְבְּנָה לְבָנִים, וְנִשְׂרָפָה, לְשִׂרְפָה; וַתְּהִי לָהֶם הַלְּבָנָה, לְאֲבָן, וְהַחֲמֶר, הָיָה לָהֶם לְחֶמֶר. ד וַיֹּאמְרוּ הֲבֵה נִבְנֶה-לָנוּ עִיר, וּמִגְדָּל וְרֵאשׁוּ בְשָׂמַיִם, וְנַעֲשֶׂה-לָנוּ, שֵׁם: פֶּן-נִפּוּץ, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ. ה וַיֵּרָד יְהוָה, לִרְאוֹת אֶת-הָעִיר וְאֶת-הַמְּגִדָּל, אֲשֶׁר בָּנוּ, בְּנֵי הָאָדָם. ו וַיֹּאמֶר יְהוָה, הֵן עִם אֶחָד וְשִׂפָּה אֶחָת לְכֻלָּם, וְזֶה, הַחֲלֹם לַעֲשׂוֹת; וְעַתָּה לֹא-יִבְצָר מֵהֶם, כֹּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת. ז הֲבֵה, נִרְדָּה, וְנִבְלָה שֵׁם, שִׁפְתֵם--אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ, אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ. ח וַיִּפֹּץ יְהוָה אֶתֶם מִשָּׁם, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ; וַיַּחְדְּלוּ, לִבְנֹת הָעִיר. ט עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ, בְּבָל, כִּי-שָׁם בָּלַל יְהוָה, שִׁפְתֵי כָל-הָאָרֶץ; וּמִשָּׁם הִפִּיצָם יְהוָה, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ.

שאלות

- מה ציור כני האדם?
- האם מצעה זה מראה על דאווותנות?
- איזו אפשרויות נוספות יכולות להיות לפירוש המצעה?
- כיצד מציב ה' המצעה?

פרשנות:

- מאמר: מגדל בבל – סיכום הדעות, אראל סגל הלוי, באתר tora.us.fm.
- מאמר: האדם, המגדל והמדע, צפיר קולות, באתר "מקראנט".
- מאמר: הבה נבנה לנו עיר, אברהם וולפנזון, באתר "מקראנט".

דיון

להסבר 1 (גבולות יכולתו של האדם, השימוש במדע):

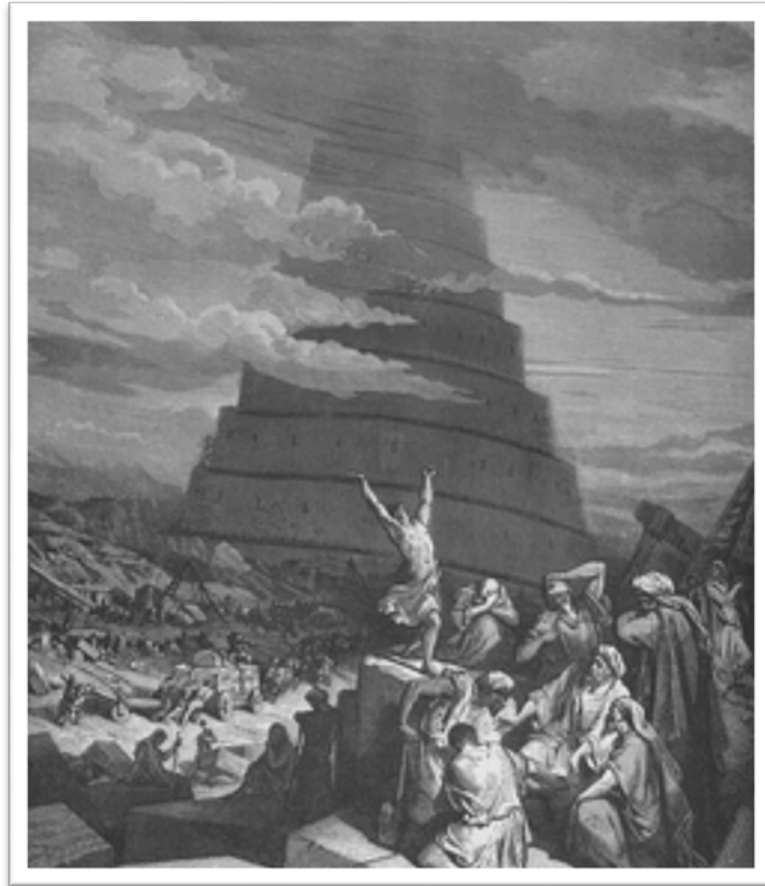
- האם כיום צריך / יכול האדם להתערב ללא הגבלה בסדרי עולם? (הפריות מבחנה, השתלת איברים, הנדסת ירקות ופירות, פיתוח טכנולוגי, פיתוח נשק ועוד...)

להסבר 2 (פיזור האנושות בעולם, רב תרבותיות):

- האם ההבדל בין עמים / מדינות בא לידי ביטוי רק בשפה?
- האם רב המשותף על השונה בין בני באדם או להפך?
- מה היתרונות והחסרונות שבריבוי שפות בעולם?

סיפור מגדל בבל בראי האומנות:

החיפוש לפי "ציורים מגדל בבל" בגוגל

- מה מתואר בתמונה?
- איזה פסוק מהטקסט המקראי מתאר את מה שרואה בתמונה?

כתוב דיאלוג בין שני האנשים בתמונה. כיצד, לדעתך, הם מראים?

<http://www.youtube.com/watch?v=KleGK4n0TzU>

סבא טוביה – מגדל בבל סרטון- 2 דקות

פעילות סיכום לשערו: סיפורים אוניברסאליים

קרא את השיר "בראשית"

בראשית

גלי צטרי

מילים ולחן: דון מקלין

תרגום: רחל שפירא

בראשית היה לא כלום, רק חושך ודממה

מדבר האלוהים בקצ יפי האדמה

מצל הצרובים קורצו כוכבי יהלומים

בעשב החדש הופיעו יצורים אילמים

והאדם היה פרודה ברצף האינסוף

אלוהים החוכמתו שמר אותה לסוף.

התצננו מאז, התצננו מאז

וכבשנו כסא ואט נלך

התצננו מאז, לידינו בלבד

רק להט לא היינו לעזר.

ההרים קיבלו צורה וכך הצמקים

ונהרות פילסו דרכם בחריצת סכין

גלי גאות היו את לב הארץ מפלחים

קרני השמש השתברו אל הוהק משטחים

ושיר חיים פרץ כמו המנון וכמו מחול

טיפה של דם נפלה אי שם, הכתימה את החול.

התצמנו מאל...

ונשרים דאו מצל האן המורק
טיפת הדט הפכה אדט כצל חייט צמח
באודל בדידותו צלצו חרטה מצממותיו
צוצבה להיות לו לבת לזו מושלמת בכל תו
וצל הדעת, כק הודעט, אסור למאכל
באן העדן הנחש לראליהט לחל.

התצמנו מאל...

צל הדעת מוות בו, בו חייכט תלויט
איכלו איכלו לחש נחש, היו כאליהט
איכלו איכלו מפרי הצל טירכו אותו עד תוט
עד שתבינו מהו טעט כח ושלטון
אבד לנו אותו האן, אער איבדו שניהט
אבות קובעים את המחיר שמשלמים בניהט.

התצמנו מאל...

אילות:

1. מבין הסיפורים שלמדת בשער זה - איילו מוזכרים בסיור? איילו אינט מוזכרים?
2. הסיפורים שנלמדו נקראים "סיפורים אונברסאליים" - מדוע?
3. בחר סיפור אחד, והסבר מדוע וכיצד מסר הסיפור נועד לכל בני האדם, ולא רק לבני דת מסוימת?
4. איזה מהסיפורים שלמדת אהבת, הסבר מדוע, כמו כן הסבר כיצד המסר שלו רלוונטי עבורך?
5. ציין איזה מהסיפורים אהבת פחות, מדוע?

שער שני: מונותיאיזם ותולדות עם ישראל בתנ"ך

מבוא:

שער זה מתמקד בחלק מהסיפורים המכוננים של עם ישראל, כפי שהם מובאים בתנ"ך. כהקדמה לכך, חשוב להכיר את מושג ה"מונותיאיזם" המהווה את הבסיס לקשר שבין עם ישראל לאל מאז ימי אברהם.

מטרות השער:

- הכרת מושג המונותיאיזם.
- הכרת בסיסו של "עץ המשפחה היהודי" (שלושת האבות, ארבעת האמהות).
- הכרת סיפורים, אישים ואירועים תנ"כיים נבחרים בתולדות עם ישראל.
- הכרת חלק מהרצף ההיסטורי עד חורבן בית שני (ציר הזמן).

מהלך הלמידה:

חשוב לקרוא את הטקסט המקראי!
הלמידה תעשה תוך התייחסות לציר הזמן (מתי מתרחש האירוע / הסיפור), מיקומו בתנ"ך (ב-תורה, נביאים או כתובים)

לגבי כל סיפור / אירוע :

1. פרשנות והבנת הטקסט
2. קישור לתולדות עם ישראל

מונותיאזם

- הכרת המושג: ערך "מונותיאזם" בויקיפדיה.
- מאמר: כיצד נוצרה האמונה באל אחד? – מונותיאזם, פרופ' יעקב שביט, ד"ר דפנה מוסקוביץ, צאלח סואעד, באתר הספרייה הוירטואלית של מט"ח.

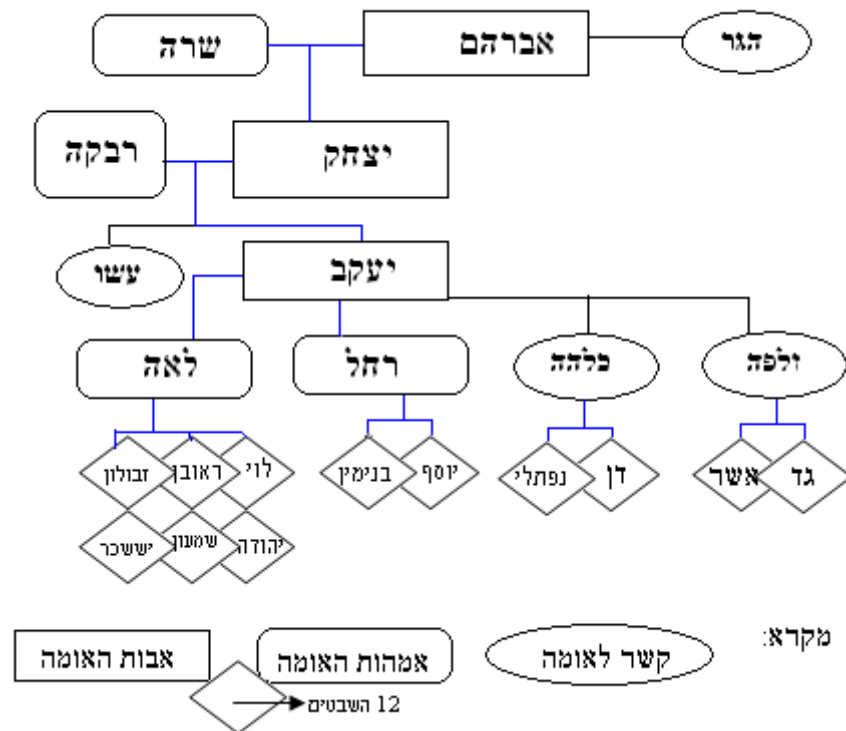
שאלות:

- מה פירוש המושג "מונותיאזם"? (מונו – אחד, תיאזם – אמונה)
- מדוע היה קשה להאמין באל אחד בתקופתו של אברהם?
(דמות של האלילים הומחה בפסלים, לכל אל היה תחום "אחריות", לכל הצמים היו אלילים, האל האחד – מופשט, בלתי נראה, חוקים ודרישות שונות...)
- איזו דתות מונותיאזםיות קיימות כיום בצרפת? (יהדות, נצרות, אסלאם)

נושאים ופרקים הנלמדים כחובה ובחירה בשער 2:

אירוע / דמות	ספר / פרק	קישור לתולדות עם ישראל
אברהם - "לך לך"	בראשית יב', א'-ג'	אבי האומה
יעקב נאבק עם המלאך	בראשית לב', כה'-לג'	קבלת השם ישראל
משה	שמות ו', ו'-ח'	יציאת מצרים, הפיכה לעם
	שמות יב', יג'-טו'	
	שמות יג', ג'-י'	
משה	שמות כ', א'-יג'	עשרת הדיברות
יהושוע	יהושוע א', יב'-טז'	כיבוש הארץ
דוד	שמואל ב, ה', א'-י'	כיבוש ירושלים
שלמה	מלכים א, ו', א', יא'-יג'	בניית בית המקדש
חורבן מלכות יהודה	מלכים ב, כה', א'-יא'	גלות בבל
הצהרת כורש ושיבת ציון	עזרא, א', א'-ד'	בניית בית המקדש השני
חורבן בית שני		יציאה לגלות 2000 שנה

עץ המשפחה המקראי:

- התרשים מתוך ערך "תקופת האבות" בויקיפדיה.
- מידע נוסף על האישים המופיעים בעץ המשפחה באתר "אישים מרכזיים בתולדות עם ישראל": <http://www.odyeda.com/persons/>

שאלות:

- *מי הם שלושה האבות? מי הן שלושה האימהות?*
- *מה חשיבותם בתולדות עם ישראל?*
- ציר הזמן היהודי: <http://mikragesher.org.il/titles/timeline/>

* ציר הזמן מלווה מקראה המפרטת לגבי המאורעות והאישים המרכזיים המופיעים בו. (אתרי צירי זמן נוספים מצויים בעמוד 2) מומלץ להשתמש במקראה זו להכנת השיעורים ולקישור להרחבות נוספות.

דף עבודה (לכל אחד מהאירועים והסיפורים שנבחרו בשער זה)

- כמה עוסק הטקסט המקראי?
- כיצד הדברים קשורים לתולדות עם ישראל?
- מה בולט / מאפיין את הדמות המרכזית באירוע?
- מה הדמות מרשימה בסיטואציה זו?
- (כאן ישנו מקום רב לפרשנות הלאומדות. אין נכון ולא נכון אלא דעה סובייקטיבית שיש להביא לה סימוכין, נימוקים)
- האם האירוע / הדמות מוזכרים בהקשרים שונים עם בימינו?
- מה הדמות / האירוע, מצורר צניין / התרשמות / מחשבה אצלך(הלאומדות)?

התייחסויות נוספות לגבי תמונות וסרטונים:

- כיצד התמונה ממחישה את האירוע / הסיפור?
- מה בולט בתמונה?
- האם התמונה או הסרטון סייצו לך להבין טוב יותר את התקופה / האירוע / הדמות? כיצד?

הצעות לפעילות יצירתית

- כתיבת מכתב לדמות
- "סיקור" ציתונאי / "טלוויזיוני" של האירוע
- דיאלוג בין דמויות

- דבר אחד שלמדתי
- דבר אחד שהיה לי פשוט וקל
- דבר אחד שהיה לי מסובך וקשה יותר

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
<p>פרשת "לך לך" עוסקת בברית שבין ה' לאברהם והפיכתו של אברהם לאבי האומה היהודית.</p> <p>אברהם, כאביו של ישמעאל, הוא גם אבי האומה הערבית.</p>	<p>אברהם</p>	<p>"לך לך" בראשית פרק יב' – פסוקים א-ג</p> <p>א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָם, לֵךְ-לְךָ מֵאֶרֶץ וּמְמולַדְתֶּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ, אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אֲרָאךָ. בּוֹאֲעֲשֶׂךָ, לְגוֹי גָדוֹל, וְאַבְרָכְךָ, וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶךָ; וְהָיָה, בְּרַכָּה. ג וְאַבְרָכָה, מִבְּרַכֶיךָ, וּמִקְלָלֶךָ, אָאֵר; וְנִבְרַכְוּ בְךָ, כָּל מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה.</p> <p>פרשנות: אתר "לומדים בכי"ף" – בראשית פרק יב'</p> <p>חיפוש לפי "תמונות פרשת לך לך" בגוגל.</p>	<p>1800 לפנה"ס</p>
<p>מקור ומשמעות השם "ישראל"</p>	<p>יעקב</p>	<p>בראשית פרק לב – פסוקים כה-לג</p> <p>כה וַיֹּתֵר יַעֲקֹב, לְבַדּוֹ; וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ, עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. כו וַיֵּרָא, כִּי לֹא יָכֹל לוֹ, וַיִּגַע, בְּכַף-יָרְכוֹ; וַתִּקַּע כַּף-יָרֶךְ יַעֲקֹב, בְּהֶאֱבֹקוֹ עִמּוֹ. כז וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי, כִּי עָלָה הַשָּׁחַר; וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלַּחְךָ, כִּי אִם-בְּרַכְתָּנִי. כח וַיֹּאמֶר אֵלָיו, מַה-שְּׁמֶךָ; וַיֹּאמֶר, יַעֲקֹב. כט וַיֹּאמֶר, לֹא יַעֲקֹב יֵאמָר עוֹד שְׁמֶךָ--כִּי, אִם-יִשְׂרָאֵל: כִּי-שָׂרִיתָ עִם-אֱלֹהִים וְעִם-אֲנָשִׁים, וַתּוֹכַל. ל וַיִּשְׂאֵל יַעֲקֹב, וַיֹּאמֶר הֲגִידָה-נָא שְׁמֶךָ, וַיֹּאמֶר, לָמָּה זֶה תִּשְׂאֵל לְשְׁמִי; וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ, שֵׁם. לא וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם, פְּנִיאֵל: כִּי-רָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל-פָּנִים, וַתִּנְצַל נַפְשִׁי. לב וַיִּזְרַח-לוֹ הַשָּׁמֶשׁ, כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת-פְּנוֹאֵל; וְהוּא צָלַע, עַל-יָרְכוֹ. לג</p>	<p>1800 לפנה"ס</p>

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
		<p>על-פן לא-יאכלו בני-ישראל את-גיד הנֶשֶׁה, אֲשֶׁר על-כַּף הַיָּרֵךְ, עד, הַיּוֹם הַזֶּה: כִּי נִגַע בְּכַף-יָרֵךְ יַעֲקֹב, בְּגִיד הַנֶּשֶׁה.</p> <p><u>פרשנות:</u> יעקב נאבק במלאך – בראשית ל"ב 22-32, גלי סמו, אתר "מקראנט" אתר "לומדים בכיף" – סיכום פרק ל"ב</p> <p><u>התמונה מתוך חיפוש בגוגל לפי:</u> "תמונות של יעקב נאבק עם המלאך"</p>	
מחוייבותו של ה' לעם ישראל, לקראת יציאת מצרים.	משה	<p><u>שמות פרק ו', פסוקים ו'-ח'</u> ו לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֲנִי יְהוָה, וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתָם; וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם בְּזִרְוֹעַ נְטוּיָה, וּבְשַׁפְטִים גְּדֹלִים. ז וְלִקַּחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם, וְהֵייתִי לְכֶם לֵאלֹהִים; וַיִּדְעֹתֶם, כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, הַמוֹצִיא אֶתְכֶם, מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם. ח וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם, אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יָדִי, לְתֵת אֶתָּה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב; וְנָתַתִּי אֶתָּה לְכֶם מוֹרָשָׁה, אֲנִי יְהוָה.</p>	1300 לפנה"ס

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
<p>פסח ויציאת מצרים</p> <p>משמעותה של יציאת מצרים, ציווי "והגדת לבנך" ושמירת מנהגי הפסח</p>		<p>שמות פרק יב, פסוקים יג-טו'</p> <p>יג וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאוֹת, עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׂם, וְרֵאִיתִי אֶת-הַדָּם, וּפָסַחְתִּי עֲלֵכֶם; וְלֹא-יְהִיָּה בְכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית, בְּהַכֹּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם. יד וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן, וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חֵג לַיהוָה: לְדַרְתֵּיכֶם, חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגְּלוּ. טו שְׁבַעַת יָמִים, מִצּוֹת תֹּאכְלוּ--אֵךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִבֵּיתֵיכֶם: כִּי כָל-אֶכָל חֶמֶץ, וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל--מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן, עַד-יּוֹם הַשְּׁבִיעִי.</p> <p>סרטון – מכת בכורות ויציאת מצרים http://www.youtube.com/watch?v=s_kBxeS1mBw</p> <p>סרטון – קריעת ים סוף http://www.youtube.com/watch?v=SpLQkJ12LgI</p> <p>שמות, פרק יג, פסוקים ג-י'</p> <p>ג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם, זְכוֹר אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאֶתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים, כִּי בַחֲזֶק יָד, הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִזֶּה; וְלֹא יֵאָכַל, חֶמֶץ. ד הַיּוֹם, אַתֶּם יִצְאִים, בַּחֲדָשׁ, הָאֶבִּיב. ה וְהָיָה כִּי-יִבְיֹאֵךְ יְהוָה אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי, אֲשֶׁר נֹשְׁבַע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֵת לְךָ, אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב, וְדָבָשׁ; וְעַבְדָּתָ אֶת-הָעִבְדָּה הַזֹּאת, בַּחֲדָשׁ הַזֶּה. ו שְׁבַעַת יָמִים, תֹּאכַל מִצֹּת; וּבַיּוֹם, הַשְּׁבִיעִי, חֵג, לַיהוָה. ז מִצּוֹת, יֵאָכַל, אֹת, שְׁבַעַת הַיָּמִים; וְלֹא-יִרְאָה לְךָ חֶמֶץ, וְלֹא-יִרְאָה לְךָ שְׂאֵר--בְּכָל-גְּבֻלְךָ. ח וְהַגַּדְתָּ לְבִנְךָ,</p>	

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
		<p>ביום ההוא לאמר: בעבור זה, עשה יהוה לי, בצאתי ממצרים. ט והיה לך לאות על-ידך, ולזכרון בין עיניך, למען תהיה תורת יהוה, בפניך: כי ביד חזקה, הוצאתיך יהוה ממצרים. י ושמרת את-החקה הזאת, למועדה, מימים, ימימה. {פ}</p>	
<p>עשרת הדיברות, חוקים בין האדם למקום ובין אדם לחברו. הברית בין ה' לעם ישראל.</p>	<p>משה</p>	<p>שמות פרק כ', פסוקים א'- יג' א וידבר אלהים, את כל-הדברים האלה לאמר. {ס} ב *אנכי יהוה אלהיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: לא-יהיה לך אלהים אחרים, על-פני. ג לא-תעשה לך פסל, וכל-תמונה, אשר בשמים ממעל, ואשר בארץ מתחת--ואשר במים, מתחת לארץ. דלא-תשתחוה להם, ולא תעבדם: כי אנכי יהוה אלהיך, אל קנא--פקד עוון אבות על-בנים על-שלישים ועל-רבעים, לשנאי. ה ועשה חסד, לאלפים--לאהבי, ולשמרי מצוותי. {ס} ו לא תשא את-שם-יהוה אלהיך, לשוא: כי לא ינקה יהוה, את אשר-ישא את-שמו לשוא. {פ} ז זכור את-יום השבת, לקדשו. ח ששת ימים תעבד, ועשית כל-מלאכתך. ט ויום, השביעי--שבת, ליהוה אלהיך: לא-תעשה כל-מלאכה אתה ובנך ובתך, עבדך ואמתך ובהמתך, וגרך, אשר בשעריך. י כי ששת-ימים עשה יהוה את-השמים ואת-הארץ, את-הים ואת-כל-אשר-בם, וינח ביום השביעי; על-כן, ברך יהוה את-יום השבת--ויקדשהו. {ס} יא כבד את-אביך, ואת-אמך--למען, יארכון ימך, על האדמה,</p>	<p>1300 לפנה"ס</p>

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
		<p>אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ. {ס} יב לא תרצח, {ס} לא תנאף; {ס} לא תגנב, {ס} לא-תענה ברעך עד שקר. {ס} יג לא תחמד, בית רעך; {ס} לא-תחמד אשת רעך, ועבדו ונאמתו ושורו וחמרו, וכל, אשר לרעך. {פ}</p> <p>עשרת הדיברות: ערך "עשרת הדברות" בויקיפדיה סרטון:קבלת התורה</p> <p>http://www.youtube.com/watch?v=uKaqDFhZo4A</p>	
<p>כיבוש כנען, כיבוש יריחו, העיר הראשונה שנכבשה ע"י בני ישראל</p>	<p>יהושוע</p>	<p>יהושוע, פרק א', פסוקים יב'-טז' יבוישכם יהושע, בבקר; וישאו הכהנים, את-ארון יהוה. יג ושבעה הכהנים נשאים שבעה שופרות היבלים, לפני ארון יהוה, הלכים הלוך, ותקעו בשופרות; והחלוע, הלך לפניהם, והמאסף הלך אחרי ארון יהוה, הולך (הלוך) ותקוע בשופרות. יד ויסבו את-העיר ביום השני, פעם אחת, וישבו, המחנה; כה עשו, ששת ימים. טו ויהי ביום השביעי, וישכמו כעלות השחר, ויסבו את-העיר כמשפט הזה, שבע פעמים: רק ביום ההוא, סבבו את-העיר שבע פעמים. טז ויהי בפעם השביעית, תקעו הכהנים בשופרות; ויאמר יהושע אל- העם הריעו, כי-נתן יהוה לכם את-העיר.</p>	<p>1300 לפנה"ס</p>

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
		<p><u>פרשנות לכיבוש יריחו:</u> מתוך אתר "דעת", מלחמות וכיבושי יהושוע בן נון</p> <p>התמונות מתוך חיפוש לפי: "תמונות של כיבוש יריחו" בגוגל.</p>	
<p>כל השבטים מתלכדים סביב דוד, כיבוש ירושלים והפיכתה לבירת הממלכה המאוחדת</p>	<p>דוד</p>	<p><u>שמואל ב, פרק ה', פסוקים א'-י'</u> א וַיְבֹאוּ כָּל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, אֶל-דָּוִד--חֲבֵרוֹנָה; וַיֹּאמְרוּ לְאִמֶּר, הֲנֵנוּ עִצְמָךְ וּבִשְׂרָךְ אֲנַחְנוּ. ב גַּם-אֶתְמוֹל גַּם-שִׁלְשׁוֹם, בְּהִיּוֹת שְׂאוֹל מֶלֶךְ עָלֵינוּ, אֶתְּהָ הִיִּתָּה מוֹצִיא (הַמוֹצִיא) וְהַמְּבִי, אֶת-יִשְׂרָאֵל; וַיֹּאמֶר יְהוָה לְךָ, אֶתְּהָ תִרְעָה אֶת-עַמִּי אֶת-יִשְׂרָאֵל, וְאֶתְּהָ תִהְיֶה לְנֶגִיד, עַל-יִשְׂרָאֵל. ג וַיְבֹאוּ כָּל-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-הַמֶּלֶךְ, חֲבֵרוֹנָה, וַיִּכְרַת לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּרִית בְּחֲבֵרוֹן, לִפְנֵי יְהוָה; וַיִּמְשְׁחוּ אֶת-דָּוִד לְמֶלֶךְ, עַל-יִשְׂרָאֵל. { ס } ד בֶּן-שָׁלְשִׁים שָׁנָה דָּוִד, בְּמָלְכוֹ; אַרְבָּעִים שָׁנָה, מֶלֶךְ. ה בְּחֲבֵרוֹן מֶלֶךְ</p>	<p>1004 לפנה"ס</p>

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
		<p>על-יהודה, שבע שנים וששה חודשים; ובירושלם מלך, שלשים ושלש שנה, על כל-ישראל, ויהודה. ו וילך המלך ואנשיו ירושלם, אל-היבסי יושב הארץ; ויאמר לדוד לאמר, לא-תבוא הנה, כי אם-הסירך העורים והפסחים לאמר, לא-יבוא דוד הנה. ז וילכד דוד, את מצדת ציון--היא, עיר דוד. ח ויאמר דוד ביום ההוא, כל-מכה יבסי ויגע בצנור, ואת-הפסחים ואת-העורים, שנאו (שנואי) נפש דוד; על-כּוּן, יאמרו, עור ופסח, לא יבוא אל-הבית. ט וישב דוד במצדה, ויקרא לה עיר דוד; ויבן דוד סביב, מן-המלוא וביתה. י וילך דוד, הלוך וגדול; ויהוה אלהי צבאות, עמו. {פ}</p> <p><u>סיכום ופירוש:</u> סיכום שמואל ב' ה', ברוריה בן דוד</p>	
בנית בית המקדש הראשון	שלמה	<p>מלכים א', פרק ו' א ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני-ישראל מארץ-מצרים בשנה הרביעית בחדש זו, הוא החדש השני, למלך שלמה, על-ישראל; ויבן הבית, ליהוה.</p> <p>יא ויהי, דבר-יהוה, אל-שלמה, לאמר. יב הבית הזה אשר-אתה בנה, אם-תלך בחקתי ואת-משפטי תעשה, ושמרת את-כל-מצוותי, ללכת בהם--והקמתי את-דברי אתך, אשר דברתי אל-דוד אביך. יג ושכנתי, בתוך בני ישראל; ולא אעזב, את-עמי ישראל. {פ}</p>	965 לפנה"ס

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
		<p><u>סיכום ופירוש:</u> שיעורים בספר מלכים א', פרקים ו-ז', ברוריה בן דוד</p> <p><u>סיור וירטואלי בבית המקדש הראשון:</u> http://www.youtube.com/watch?v=2G86Q5h6iSA</p> <p><u>מידע על בית המקדש:</u> בית המקדש הראשון, מתיה קם, אתר הספרייה הוירטואלית של מט"ח.</p> <p>תמונות של בית המקדש הראשון:</p> <p>התמונות מתוך חיפוש "תמונות של בית המקדש" בגוגל.</p>	
לגלות יהודה קדמה גלות ממלכת ישראל ואובדן עשרת השבטים. עם נפילת ממלכת יהודה חרב גם בית	חורבן ממלכת יהודה	מלכים ב', פרק כה', פסוקים א'- יא' א ויהי בשנת התשיעית למלכו, בחדש העשירי בעשור לחדש, בא נבכדנאצר מלך-בבל הוא וכל-חילו על-ירושלם, ויחן עליה; ויבנו עליה דיק, סביב. בותבא העיר, במצור, עד עשתי עשרה שנה, למלך	586 לפנה"ס

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
<p>המקדש הראשון וחרבה העיר ירושלים ובא הקץ לשלטון בית דוד.</p>		<p>צִדְקָיָהוּ. ג בַּתְּשֻׁעָה לַחֹדֶשׁ, וַיַּחֲזֵק הָרֶעִב בְּעִיר; וְלֹא-הָיָה לָחֶם, לְעַם הָאָרֶץ. ד וַתִּבְקַע הָעִיר, וְכָל-אֲנָשֵׁי הַמְּלָחָמָה הִלְיָהּ דֶּרֶךְ שַׁעַר בֵּין הַחֲמֹתִים אֲשֶׁר עַל-גֹּן הַמֶּלֶךְ, וְכַשְׂדִּים עַל-הָעִיר, סָבִיב; וַיִּלְךְ, דֶּרֶךְ הָעֲרֵבָה. ה וַיִּרְדְּפוּ חֵיל-כַּשְׂדִּים אַחַר הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁגּוּ אֹתוֹ בְּעֲרֵבוֹת יְרֵחוֹ; וְכָל-חֵילוֹ--נִפְצוּ, מֵעֲלָיו. ו וַיִּתְּפְשׂוּ, אֶת-הַמֶּלֶךְ, וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל-מֶלֶךְ בָּבֶל, רַבְּלָתָהּ; וַיְדַבְּרוּ אֹתוֹ, מִשְׁפָּט. ז וְאֶת-בְּנֵי, צִדְקָיָהוּ, שָׁחֲטוּ, לְעֵינָיו; וְאֶת-עֵינֵי צִדְקָיָהוּ, עֹר, וַיֹּאסְרֵהוּ בַּנְּחֹשֶׁתִים, וַיִּבְאֵהוּ בָבֶל. { ס } ח וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי, בְּשַׁבְּעָה לַחֹדֶשׁ--הִיא שְׁנַת תְּשַׁע-עָשָׂרָה שָׁנָה, לַמֶּלֶךְ נְבֻזַדְנֶאֶצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל: בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב-טְבָּחִים, עֶבֶד מֶלֶךְ-בָּבֶל--יְרוּשָׁלַם. טו וַיִּשְׂרֹף אֶת-בַּיִת-יְהוָה, וְאֶת-בַּיִת הַמֶּלֶךְ; וְאֶת כָּל-בְּתֵי יְרוּשָׁלַם וְאֶת-כָּל-בַּיִת גָּדוֹל, שָׂרָף בְּאֵשׁ. י וְאֶת-חֹמֹת יְרוּשָׁלַם, סָבִיב--נִתְּצוּ כָּל-חֵיל כַּשְׂדִּים, אֲשֶׁר רַב-טְבָּחִים. יא וְאֶת יְתֵר הָעַם הַנִּשְׁאָרִים בְּעִיר, וְאֶת-הַנְּפִלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ עַל-הַמֶּלֶךְ בָּבֶל, וְאֶת, יְתֵר הַהֶמוֹן--הַגָּלָה, נְבוּזַרְאֲדָן רַב-טְבָּחִים.</p> <p><u>סיכום ופירוש:</u></p> <p>אתר "לומדים בכיף", סיכום מלכים ב' פרק כ"ה</p> <p><u>מידע על חורבן בית ראשון:</u></p> <p>חורבן בית ראשון-מבוא, אברהם מלמט, אתר הספרייה הוירטואלית של מט"ח.</p>	

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
		 <p data-bbox="759 853 1289 931">התמונות מתוך חיפוש "תמונות של חורבן בית ראשון" בגוגל.</p>	
<p data-bbox="172 949 453 1155">הצהרת כורש ושיבת ציון. 516 לפנה"ס – בניית בית המקדש השני.</p>	<p data-bbox="544 949 619 981">כורש</p>	<p data-bbox="842 949 1289 987"><u>ספר עזרא, פרק א', פסוקים א'-ד'</u></p> <p data-bbox="711 1003 1289 1715"> וּבִשְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרֶס לְכָלוֹת דְּבָרָה מִפִּי יְרֵמְיָה הָעִירָה אֶת רוּחַ כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרֶס וַיַּעֲבֵר קוֹל בְּכָל מְלָכוֹתָיו וְגַם בְּמִכְתָּב לְאֹמְרָה. כֹּה אָמַר כֹּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרֶס. כֹּל מִמְלָכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא פָּקַד עָלַי לְבַנּוֹת לוֹ בַּיִת בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה. מִי בָכֶם מִכָּל עַמּוֹ יְהִי אֱלֹהֵיו עִמּוֹ וַיַּעַל לִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וַיִּבֶן אֶת בַּיִת ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם. וְכָל הַנְּשֹׂאֵר מִכָּל הַמְּקֻמּוֹת אֲשֶׁר הוּא גָר שָׁם יִנְשְׂאוּהוּ אֲנָשֵׁי מְקוֹמוֹ בְּכֶסֶף וּבַזָּהָב וּבְרִכּוּשׁ וּבְבִהְמָה עִם הַנְּדָבָה לְבַיִת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם. </p> <p data-bbox="1091 1733 1289 1771"><u>סיכום ופירוש:</u></p> <p data-bbox="823 1787 1289 1825">אתר "לומדים בכיף", עזרא פרק א'</p>	<p data-bbox="1366 949 1433 981">538</p> <p data-bbox="1337 1003 1442 1041">לפנה"ס</p>

הקישור לתולדות עם ישראל	דמות מרכזית	טקסט מקראי ופרשנות	ציר הזמן
		 <p>המלך כורש נותן לשבי ציון את כלי בית המקדש שנבוכדנאצר לקח שלל . ציור של גוסטב דורה. הציור מתוך: "שיבת ציון", אנציקלופדיית ynet</p> <p>המפה מתוך אתר תולדות – אתר ההיסטוריה, מט"ח</p>	
<p>הרומאים מוציאים את ה"יהודים" (אנשי ממלכת יהודה) ל-2000 שנות גלות.</p>	<p>חורבן בית המקדש השני על ידי הרומאים</p>	<p><u>המרד הגדול – רקע לחורבן בית שני</u> ערך "המרד הגדול" בויקיפדיה סרט על חורבן יהודה: http://www.youtube.com/watch?v=fIALoiENxs סיכום בטקסט וסרטון על בית המקדש הראשון והשני והכותל המערבי: http://www.g-dmovie.com/2011/08/template.html</p>	<p>70 לספירה</p>

פעילות סיכום לשערה 2: מונותאיזם ותולדות עם ישראל בתנ"ך

1. בחר אחת הדמויות או אחד האירועים שלמדת עליהם
2. מה חשיבות הדמות/האירוע?
3. מה הרשים אותי
4. במה הדמות/אירוע רלוונטית לחיינו היום במדינה/עולם?
פעילות 1: מי הדמות הקשורה לאירוע?

- כיבוש ירושלים - _____
- שיבת ציון - _____
- כיבוש הארץ - _____
- בניית בית המקדש הראשון - _____
- מאבק עם מלך - _____
- אמונה מונותאיסטית - _____
- יציאת מצרים - _____
- קבלת עשרת הדיברות - _____

פעילות 2: השלם

- אברהם, יצחק ויעקב הם _____
- שרה, רבקה, רחל ולאה הן _____
- בניו של אברהם הם _____ ולכן אברהם הוא אבי האומה
ה _____ וה _____
- בניו של יעקב הם _____
- לאחר המאבק עם המלך יעקב קיבל את השם _____
- השם "יהודים" ניתן לראשונה ל _____
- לאחר חורבן בית המקדש הראשון, היהודים גלו ל- _____
- לאחר חורבן בית המקדש השני, הגלות נמשכה כ- _____
- עבודת אילים מנוהלת ל _____
- יריחו הייתה הציור הראשונה ל _____

שער שלישי: חגים ומועדים בישראל

"עצתי האחת היא :

חוגו את חגי אבותיכם והוסיפו עליהם קצת משלכם לפי כוחכם ולפי מסיבתכם. העיקר, שתעשו הכל באמונה ומתוך הרגשה חיה וצורך נפשי, ואל תתחכמו הרבה. אבותינו לא נמאסו עליהם שבתותיהם ומועדיהם, אף על פי שחזרו עליהם כל ימי חייהם כמה וכמה פעמים בנוסח אחד. הם מצאו בהם כל פעם טעם אחר והתעוררותא [התעוררות] חדשה. ויודע אתה מפני מה? מפני שהייתה בהם לחלוחית וברכת החג שכנה בנפשם. אלה שאינם מוצאים טעם בחגים ובמועדים, סימן שנפשם ריקה ותוכם חול, ולאלה אין תקנה."

ח.ג. ביאליק, תרצ"ד

שער זה עוסק בחגי ישראל ובמועדים נוספים המצוינים בארץ.

מטרות השער:

- הכרת החגים והמועדים על פי לוח השנה העברי.
 - הכרת החגים ומאפייניהם והערכים הנלווים להם. בהמשך לכך ידעו התלמידים לסווג את החגים לקבוצות כגון: חגים היסטוריים, חגים המופיעים בתורה, ימי זיכרון וכו'.
 - לימוד מעמיק של החג החל בקרבת מועד הלמידה, כולל רקע, מנהגים, מאכלים ושירים*.
 - *לימוד החג הקרוב למועד הלמידה - לדוג': תלמיד המתחיל בסביבות חג החנוכה – ההרחבה תעשה לגבי חג זה.
- אתרים מומלצים:
- אתר, שיטים"
 - ערך "חגי ישראל ומועדיו" – ויקיפדיה
 - אתר חג שמח – האתר לחגי ישראל
- באתרים השונים מידע רב ומגוון לגבי כל חג, כולל מנהגי החג, שירים, טקסטים מן המקורות ופעילויות שונות.

סיווגים של חגים ומועדים:

החגים בלוח השנה העברי:

כסלו חנוכה	חשוון יום הזיכרון ליצחק רבין חג הסיגד	תשרי ראש השנה יום כיפור סוכות שמחת תורה
אדר פורים	שבט ט' בשבט	טבת
סיון שבועות	אייר יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ופעולות האיבה יום העצמאות ל"ג בעומר	ניסן פסח מימונה יום הזיכרון לשואה ולגבורה
אלול	אב ט' באב טו' באב	תמוז יז' בתמוז

הרעיונות והערכים העומדים בבסיסם של חגי ישראל ומועדיו

(עפ"י זכריה גורן)

מועד	ערכים אוניברסאליים	ערכים לאומיים	ערכים דתיים	ערכים חקלאיים	ערכים אישיים
ראש השנה	מחזוריות והתחדשות, יום בריאת האדם	חשבון נפש לאומי, סיכומים ותוכניות	קבלת עול מלכות שמים		סיכומים, תוכניות, ברכות ומשאלות
יום הכיפורים	מותר האדם שנברא גוף ונפש	סולידאריות לאומית ורצף הדורות בעולם היהודי	האדם עומד לדין שמים, כפרה		חשבון נפש אישי ובין אישי, סליחה
סוכות	שלום עולמי, שוויון וצדק חברתי	אחדות ושוויון חברתי	הסוכה מסמלת הסתופפות בצל קורת ה'.	סיום – אסיף, התחלה – ניסוך המים ותפילה לגשם, טקסי האש לקראת התקצרות היום	ארעיות מול קביעות
חנוכה	ניצחון האור על החושך – כסמל לניצחון הטוב על הרע	גבורת המיעוט המאמין בצדקתו	אמונה בהצלה ניסית		העלאת האור הגלום באדם. גבורה והתגברות
ט"ו בשבט	קשר והזדהות האדם עם הטבע והסביבה, איכות הסביבה ושמירת הטבע	הקשר של עם ישראל לארץ ישראל המוחשית, עציה ופרותיה	בסדר טו בשבט הקבלי מקרבים את גאולת העולם והעם	במשנה – תחילת שנת המס החדשה. בימנו: שמירת היערות וחידושם	קשר היחיד לטבע. אחריות אישית לשמירת הטבע.
פורים	פורקן. שבירת מסגרות ליום אחד	התבדלות מול טמיעה כדילמה של החיים	אמונה בהצלה ניסית		התמודדות עם היצר, עזרה לזולת

מועד	ערכים אוניברסאליים	ערכים לאומיים	ערכים דתיים	ערכים חקלאיים	ערכים אישיים
					בגולה
פסח	חרות האדם, חג האביב	חווית הזיכרון הקולקטיבי של הולדת עם ישראל ביציאתו מעבדות לחירות	יציאת מצרים כהתממשות התוכנית האלוהית. הצלה ניסית.	חג האביב וטקס קציר העומר	מימוש החירות האישית. מימוש העברת המסר מדור לדור.
יום השואה והגבורה	קדושת חיי אדם, שוויון ערך האדם	חובתנו כעם למנוע את השכחת השואה ואת הישנותה			התמודדות אישית עם שוויון ערך האדם וקדושת חיי אדם.
יום הזיכרון לחללי צהל	החיים כערך. הצורך האנושי לזכור. גבורה.	"במותם ציוו לנו את החיים" מימוש קולקטיבי של ערכים עליהם נפלו.			הזיכרון האישי. חשבון הנפש בין היחיד לבין עמו ומדינתו התובעים קורבנות.
יום העצמאות	זכותו של כל עם לממש עצמאות מדינית	המדינה כאמצעי להגשמת הציונות והדמוקרטיה	המדינה כהתממשות התוכנית האלוהית		הזדהות אזרחית ודמוקרטית של הפרט.
ל"ג בעומר	המרד כרעיון. כמימוש רוח הנעורים. האש כמסמלת הרס או קדמה.	מרד בכובש זר – אומץ ע"י הציונות.	אמונה בצדיקים.		מרדנות ככוח בניה של משהו חדש.
יום ירושלים	ירושלים כעיר עמים רבים	הקשר בין עם ישראל ובירתו	ירושלים כמשאת נפש,		יחסו של כל פרט לירושלים כסמל

מועד	ערכים אוניברסאליים	ערכים לאומיים	ערכים דתיים	ערכים חקלאיים	ערכים אישיים
	ודתות רבות – סובלנות ודו קיום	הנצחית	כעיר קדושה.		וכממשות, תוך התחשבות באחר.
שבועות	קבלת עול של חוק ככלי מרכזי ליצירת סדר חברתי.	"עובד אדמתו ישבע לחם" מוסר חברתי הקשור בעבודת האדמה	מתן תורה – חוקה אלוהית. הבאת ביכורים כהודיה, כהכרת תודה לה'.	התפרנסות ביושר כערך. הבאת ביכורים כסמל.	התנהגות מוסרית כפועל יוצא של ציות לחוק.

הטבלה לקוחה מן האתר:

portal.herzliya.k12.il/sites/zeev-moreshet/doc/20%וערכים.doc

סיווגים נוספים:

חגים הקשורים לעדה בישראל	ימי זכרון	צומות	חגים לאומיים במדינת ישראל	חגים הקשורים לאירוע היסטורי	חגים בהקשר לחקלאות ולטבע	חגים מהתנ"ך
מימונה	יום הזיכרון ליצחק רבין	צום גדליה*	יום הזיכרון לשואה ולגבורה	חנוכה – ניצחון על היוונים	סוכות – חג האסיף	ראש השנה
חג הסיגד	יום הזיכרון לשואה ולגבורה	י' בטבת – תחילת המצור של נבוכדנצר על ירושלים*	יום הזיכרון לחללי צה"ל ונפגעי פעולות האיבה	פסח – יציאת מצרים	טו' בשבט – חג לאילנות	יום הכיפורים
	יום הזיכרון לחללי צה"ל ונפגעי פעולות האיבה	יז' בתמוז – נפילת חומות ירושלים*	יום העצמאות	ל"ג בעומר- מרד בר כוכבא	פסח – חג האביב	סוכות
		ט' באב – חורבן בית המקדש הראשון והשני	יום ירושלים	שבועות- חג מתן תורה	שבועות – חג הקציר	שמיני עצרת (שמחת תורה)
		אין חובה ללמוד את הצומות המסומנים ב*		ט' באב – חורבן בית המקדש הראשון והשני	טו' באב – חג האהבה (מנהג היציאה אל הכרמים)	פורים

הצעה לדף בחג בו התלמיד מתעמק

✓ כל מה שרצית לדעת על _____

✓ מקור החג: _____

✓ שמות החג: _____

✓ מנהגים: _____

✓ מאכלים: _____

✓ שירים: _____

✓ כיצד נחגג החג בבית?

✓ כיצד נחגג החג בארץ?

✓ הקשר בין חג זה לחגים אחרים (אם קיים) (למשל, פסח והגות)
הרגלים, יום הליכרון ויום העצמאות, פסח-ל"ג בעומר - שבועות)

✓ מה אני אוהב / לא אוהב בחג זה?

✓ מהם ערכי החג? איך מביין הערכים רלוונטי עבורי - פרט.

✓ האם יש חג מיותר שהייתי מוותר עליו?

✓ האם הייתי מוסיף חג או איכרז למחגון חגי ישראל? פרט

✓ מה דעתך על חג האהבה שנחגג בצולמ בחודש פברואר, ובאירלנד
ב-16 באוגוסט? האם יש בו צורך?

דף מסכם לשער 3 : חגים ומועדים בישראל

פעילות 1 : זיהוי חגים ומועדים

- חג המצות את תחילתה של השנה על פי הלוח היהודי: _____
- יום של חשבון נפש, כפרה וצום: _____
- חג בו מברכים על ארבעת המינים, מארחים אושפזין ומציינים את אסירת היהודים: _____
- חג בו מציינים את סיום קריאת התורה ומתחילים מחזור קריאה חדש: _____
- יום המצות את רצח ראש המשלה: _____
- יום חג ליהודי אתיופיה: _____
- חג המצות את הניצחון על היוונים וטיהור בית המקדש: _____
- חג המצות את המחויבות לטבע ולשמירה עליו: _____
- חג המצות את הצלת יהודי פרס מהשמדה: _____
- חג המצות את היציאה מצבדות לחרות ואת ראשית האביב: _____
- יום חג שמקורו ביהודי מרוקו: _____
- יום לזכר קורבנות הנאצים ולזכר מצטי האבירה של היהודים בתקופת
מלחמת העולם השנייה: _____
- יום לזכר חילוי צה"ל שנהרסו במלחמות ישראל ולזכר ההרוגים בפעולות הטרור: _____
- יום לציון הקמת מדינת ישראל: _____
- יום בו מדליקים מדורות ומציינים את נצחוננו של בר כוכבא על
הרומאים: _____
- חג המצות את קבלת התורה, את סיום ספירת העומר ואת
ראשית הקציר: _____
- יום המצות את חורבנם של בית המקדש הראשון והשני: _____

פעילות 2: ציין שני חגים, לפחות, בכל קבוצה:

- חג חמשת מקורב בתנ"ך _____
- ימי ליכרון _____
- חג הקשורים לפסח _____
- חג פאואייט _____
- ימי צום _____

פעילות 3: לאיזה חג קשורת התמונות הבאות?

התמונות מתוך חיפוש תמונות לחגי ישראל בגוגל

שער רביעי- בין אדם לחברו

היהדות מתייחסת לשני סוגי מצוות: מצוות שבין אדם למקום (יחסי אדם- אלוהים) ומצוות שבין אדם לחברו (יחסי אדם- אדם, הסדרת היחסים החברתיים). מטרת שער זה להתמקד בהכרת חלק מהרעיונות שמאחורי מצוות "בין אדם לחברו", תוך לימוד פתגמים וסיפורים המזמנים את השיח סביב נושא זה. היות וישנם היבטים רבים להסדרת יחסים חברתיים (החל בחוקים המופיעים בעשרת הדיברות ועד אמירות רבות של חכמי ישראל במשך הדורות) וקיימים סיפורים ופתגמים רבים, המיקוד בשער זה הינו בנושאים של סובלנות, סבלנות וקבלת השונה.

מהלך הלמידה:

- הכרת הנושא (מהי מצווה, הכרת המושגים "בין אדם למקום / לאדם", נושאים נוספים בהם עוסקות מצוות בין אדם לחברו – נושאי רכוש, מתן צדקה וכו').
- מיקוד בפתגמים וסיפורים העוסקים בסובלנות, סבלנות וקבלת השונה. הבנת הטקסטים והבנת הרלוונטיות שלהם לחיינו.
- הכרת המושגים "בית הלל" ו"בית שמאי" כתפיסות עולם.
- פיתוח דיון ושיח סביב נושאי הסובלנות, הסבלנות וקבלת השונה, תוך יצירת חיבורים לחיי היומיום של הלומדים.

חומר רקע:

ערך "מצווה" בויקיפדיה
מאמר: חובות שבין אדם לחברו, פרופ' יעקב שביט, ד"ר דפנה מוסקוביץ, צא לחסוא עד באתר הסיפריה הוירטואלית של מט"ח.

פתגמים:

"יהא כבוד חברך חביב עליך כשלך"
"אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו"
"המלבין פני חברו ברבים – כאילו שפך את דמו"
"מה ששנוא עליך – אל תעשה לחברך"
"הווה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות"
"איזהו מכובד ? המכבד את הבריות"
"את הנעשה אין להשיב"
"כל הפוסל – במומו פוסל"
"על טעם ועל ריח – אין להתווכח"
"רצונו של אדם – כבודו"
"אין אדם נתפס בשעת צרתו"
"אחד בפה ואחד בלב"
"ואהבת לרעך כמוך"
"הווה דן כל אדם לכף זכות"

אתרים בנושא פתגמים:

ניבונכון: ניבים ופתגמים, כולל פירושים.

מילון פתגמים.

פתגמים עבריים בויקיציטוט.

פעילות בנושא פתגמים

1. בחרו יחד לפחות חמישה פתגמים.
2. מה כירוש כל פתגם?
3. הביאו דוגמא לכל פתגם.
4. מה המשותף (או מה השונה) בין הפתגמים שבחרתם?
5. מהו הנושא המרכזי (או הנושאים המרכזיים) המופיעים בהם?

הצעה לפעילויות נוספות

- הדפיסו את הפתגמים שבחרתם, בתוספת הסבר ותמונות ותלו ביחידה / במרכז ההשכלה.
- פזיזות קבוצתית: הניחו במרכז השולחן תמונות המתארות סיטואציות רלוונטיות (אלימות, אהבה, התייחסות לשונה וכו') ובקשו מהלומדים לחבר בין פתגם לתמונה.
- בחרו סיפור / שיר / סרט / כתבה והביאו אותו לפקבוצה. בקשו מהלומדים לחבר בין מה שבחרתם לבין הפתגם / פתגמים שנלמדו.

סיפורים

- קריאת הסיפור.
- הבנת הנקרא.
- כיצד, לדעתך, הסיפור קשור לנושא "בין אדם לחברו"?
- מה דעתך על תוכן הסיפור?
- האם נתקלת במקרה דומה?
- מה עשית? כיצד הגבת?

כוכבי ים/לורן אייסלי

לורן אייסלי מספרת את סיפורו של סופר השוהה בבית מלון על חוף הים ומחליט לקחת פסק זמן מעבודתו בהליכה לאורך החוף. במרחק הוא מבחין באדם, אשר נראה כרוקד על החוף, ובסקרנותו מחליט לברר את פשר הדבר. בעוד הוא מתקרב אל הרוקד הוא רואה, כי זהו איש צעיר וכי איננו רוקד כי אם משליך עצמים מהחוף אל תוך האוקיינוס. הוא מתקרב עוד ומגלה כי האיש מרים מהחול כוכבי ים, שאלפים מהם נותרו שם עם בוא השפל, ומשליך אותם חזרה, אחד אחד, אל תוך האוקיינוס. הסופר שואל את האדם מדוע הוא לקח על עצמו מטלה שכזו, והאיש משיב כי אם לא יעשה זאת, כוכבי הים ללא ספק ימותו. בנקודה זו לועג הסופר לאיש ומודיע לו, כי ישנם קילומטרים רבים של חול ועשרות אלפי כוכבי ים, ושלא יתכן כי הוא באמת מאמין שמה שהוא עושה אכן ישנה משהו. האיש הצעיר עוצר לרגע וחושב על הטיעון. ואז הוא מרים כוכב ים נוסף ואומר לסופר בעוד הוא משליך אותו בחזרה לים:

"זה משנה.... לאחד הזה!"

שתי בחירות

מה הייתם עושים? תעשו אתם את הבחירה! אל תחפשו את הבדיחה בסוף, כי אין! תקראו את זה בכל זאת. השאלה שלי לכולם היא כזאת: האם אתם הייתם עושים את אותה הבחירה?

בארוחת ערב למטרות צדקה שהתקיימה למען בית ספר לילדים בעלי ליקויי למידה, קם אב של אחד התלמידים ונשא נאום אשר אף אחד מן הנוכחים לא ישכח. אחרי ששיבח רבות את בית הספר ואת הצוות המסור שלו, הוא שאל שאלה:

"כאשר שום דבר לא מפריע לו, הטבע עושה את הכול בשלמות. למרות זאת בני, שי, לא יכול ללמוד דברים שילדים אחרים יכולים. הוא לא יכול להבין דברים שילדים אחרים מבינים. איפה הסדר הטבעי של הדברים בבני?"

הקהל היה המום מהשאלה.

האב המשיך: "אני מאמין שכאשר ילד כמו שי, מוגבל פיזית ונפשית, מגיע לעולם, מגיעה הזדמנות לטבעו האמיתי של האדם להציג את עצמה, והיא מגיעה בצורת ההתנהגות של אנשים אחרים כלפי אותו הילד." לאחר מכן הוא סיפר את הסיפור הבא:

שי ואביו טיילו ליד פארק שבו ילדים ששי הכיר שיחקו בייסבול. שי שאל "אתה חושב שהם יתנו לי לשחק?" אביו של שי ידע שרוב הבנים לא ירצו שמישהו כמו שי יהיה בקבוצה שלהם, אבל האב גם הבין שאם יותר לו לשחק, הדבר יעניק לו תחושת שייכות וקצת ביטחון בכך שאחרים יקבלו אותו למרות מגבלותיו.

אביו של שי, שלא ציפה להרבה, התקרב לאחד הילדים במגרש ושאל אם שי יכול לשחק. הילד הסתכל סביבו בחיפוש אחר הכוונה ואמר "אנחנו מפסידים ויש לנו מעט שחקנים, המשחק כרגע בסיבוב השמיני. אני מניח שהוא יכול להיות בקבוצה שלנו, וננסה להכניס אותו לחבוט בסיבוב התשיעי."

שי הלך בקושי לכיוון הספסל של הקבוצה, לבש חולצה של הקבוצה עם חיוך רחב, והתיישב. לאביו הופיעה דמעה בקצה העין, והרגשת חמימות מילאה את ליבו.

הילדים ראו את שמחתו של האב על היחס שנתנו לבנו. בסוף הסיבוב השמיני קבוצתו של שי הצליחה להוסיף עוד נקודות, אך לא מספיק כדי לנצח. בתחילת הסיבוב התשיעי, שי שם כפפה והלך לשחק בשדה הימני. למרות שלא חבטו לכיוונו כדורים, הוא היה נלהב רק מהיותו חלק מהמשחק ועל השדה. הוא חייך מאוזן לאוזן ונופף לאביו, שישב על הספסלים ביציע. עכשיו, כשכל הבסיסים מלאים וחסרות רק עוד נקודות ספורות לניצחון, היה זה תורו של שי לחבוט בכדור.

בצומת הזאת, האם הילדים יתנו לשי לחבוט ויוותרו על הסיכוי לניצחון במשחק? באופן מפתיע, שי קיבל את המחבט. כולם ידעו שחבטה היא הכול מלבד אפשרית, מכיוון ששי לא ידע אפילו איך להחזיק במחבט, וכמובן שלא לחבוט בכדור. כששי התקרב לעמדת החבטה, המגיש, שראה שהקבוצה השנייה שמה את הרגשות הטובה של שי מעל החשיבות של הניצחון, התקרב מספר צעדים כדי שיוכל לזרוק לשי כדור חלש יותר בו יוכל לחבוט. ההגשה הראשונה הגיעה ושי הניף את המחבט באופן מגושם ופספס. המגיש התקרב מספר צעדים נוספים, וזרק שוב את הכדור בעדינות לכיוונו של שי. הפעם שי הצליח לחבוט בכדור וכיוון האדמה, והכדור התגלגל לכיוונו של המגיש.

המשחק אמור היה להסתיים בשלב זה, אך המגיש הרים את הכדור, ובמקום לזרוק אותו לילד בבסיס הראשון, הוא זרק את הכדור חזק וגבוה. שי יכול היה להיפסל וזה היה סופו של המשחק.

המגיש זרק את הכדור בדיוק מעל לראשו של הילד שעמד בבסיס הראשון, אל מחוץ להשיג ידם של חברי קבוצתו. כל הקהל ביציעים וחברי הקבוצה החלו לצעוק "שי, רוץ לבסיס הראשון!" שי לא מעולם לא רץ רחוק כ"כ, למרות זאת הוא הגיע לבסיס הראשון. הוא התרוצץ ליד הבסיס הראשון, מבוהל ופעור עיניים.

כולם צעקו "רוץ לבסיס השני! רוץ לבסיס השני!" שי רץ בצורה מגושמת לבסיס השני. חסר נשימה וקורן, הוא נאבק להגיע לבסיס השני. כאשר שי היה בדרכו לבסיס השני, הילד ששיחק בצד הימני הרחוק של המגרש החזיק את הכדור. הוא היה הילד הקטן ביותר בקבוצה. זאת הייתה ההזדמנות שלו להיות הגיבור של קבוצתו הפעם הראשונה. הוא יכול היה לזרוק את הכדור לילד בבסיס השני, ובכך לנצח במשחק, אך הוא ראה את כוונתו של המגיש, לכן זרק את הכדור בכוונה גבוה ורחוק ככל שיכל מעל לראשו של הילד שבתחנה השלישית. שי רץ לכיוון התחנה השלישית נרגש כולו, בזמן שחבריו לקבוצה המשיכו לרוץ ולהקיף את כל התחנות.

כולם צעקו "שי, שי, שי, רוץ כל הדרך!" שי עשה את דרכו לבסיס השלישי. הילד מהקבוצה הנגדית, שעמד בבסיס הרביעי ואחרון, רץ לשי לעזור לו, וכיוון אותו לכיוון הבסיס השלישי. הילד צץ "רוץ לשלישי! שי, רוץ לשלישי!" כששי הקיף את הבסיס השלישי, הילדים משתי הקבוצות ואלה שעמדו בצד וצפו צעקו "שי, רוץ לבסיס הבית!" שי רץ לבסיס הבית, דרך על הבסיס, וכולם הריעו לו כגיבור שניצח את המשחק לקבוצה שהפסידה. באותו היום, המשיך האב את הסיפור בקול רך ודמעות זולגות, הילדים משתי הקבוצות עזרו להביא חלק אמיתי של אהבה ואנושיות לעולם שלנו.

שי לא החזיק מעמד עוד קיץ, הוא נפטר באותו החורף. הוא לא שכח את היותו גיבור, וכמה עשה את אביו שמח. כמה שימח את אימו כשהגיע הביתה, הדמעות שזלגו מעיניה, החיבוק שנתנה לגיבור הקטן שלה!
ועכשיו הערת שוליים קטנה: כולנו שולחים אלפי בדיחות דרך האי-מייל בלי מחשבה שנייה. אבל כשמגיעים לשליחת הודעה על הבחירות שבחיים, אנשים חושבים פעמיים אם להעביר או לא. הגס, וולגרי, ולרוב גם המגונה, עוברים בקלות במרחב הווירטואלי, אך החלטות פומביות על הגינות לרוב מדוכאות בבתי ספרינו ומקומות העבודה שלנו.
אם אתם חושבים על להעביר את המסר הזה הלאה, רוב הסיכויים שאתם מתחילים למיין את האנשים בפנקס הכתובות שלכם אשר להם לא יהיה "מתאים" לשלוח סוג כזה של הודעה. ובכן, האדם ששלח לכם את ההודעה האמין שכולנו יכולים לגרום לשינוי. לכולנו יש בכל יום אלפי הזדמנויות לעזור לאנשים להבין את "הסדר הטבעי של הדברים". כ"כ הרבה דברים מעושים וטריוויאליים בין אנשים מציגים בפנינו את הבחירה: להעביר הלאה את ניצוץ האהבה והאנושיות, או שמא נוותר על ההזדמנות להאיר את יומם של אלה מאיתנו שיכולים פחות, וחיים בעולם פחות טוב וקר יותר משלנו.
איש חכם אמר פעם שכל חברה נשפטת בדרך שהיא מתייחסת לאלה שהמזל העיר להם פחות מאשר לאחרים.

הסיפור מתוך אתר: בחירות בחיים – מרכז הדרכה מקוון

גנב העוגיות

לילה אחד, בשדה תעופה הומה אדם
היא הבינה שהגיעה יותר מדי מוקדם.
בחנות הספרים מצאה לעצמה איזה ספר מותח
ובמעדנייה, קנתה שקית עוגיות מדיפות ריח.
חפשה מקום לשבת בו כמה שעות עד הטיסה
מצאה פינה והתיישרה והכרטיס בכיסה.

היא הייתה מאוד מרוכזת בספר שבידה
כשבזוית עינה הבחינה, בגבר שהתיישב לידה,
היא לא הייתה שמה לב אליו בכלל, אבל,
בחוצפתו העיז המנוול,
לשלוח יד אל שקית העוגיות שבניהם הייתה מונחת,
וכבתוך שלו הרשה לעצמו עוגיות לקחת.

היא החלטה להתעלם מהחוצפה והגסות.
לא לעשות סקנדל, אולי תיפסק העזות.
וכך היא נשנשה, בעודה מביטה בשעון שעל הקיר
וגנב העוגיות מחסל לה את המלאי בקצב מהיר.

על כל עוגייה שהוא לקח, היא גם לקחה אחת לפה
חושבת לעצמה, בטח הבוטה יבקש גם כוס קפה.
כשנשארה רק עוגייה אחת, היא תהתה מה יעשה עכשיו.
והוא ביד רועדת חיוך מבויש על פניו,
לקח את העוגייה האחרונה וחלק אותה לשניים,
חצי הוא הציע לה בעוד החצי השני, כבר היה לו בין השיניים.

בעצבנות גוברת ועם מחצית עוגייה בידה
חשבה לעצמה, הוא גם גנב וגם חצוף, אפילו לא אמר תודה.

כשהוכרז בקול שהגיע מועד הטיסה, חשה הקלה,
אספה את חפציה ולעבר שער היציאה התנהלה.
בלי להסתכל אחורה על גנב העוגיות וגסותו המעצבנת,
הלכה במהירות, קדימה מתבוננת.

היא עלתה למטוס וצנחה אל מושבה,
והחליטה לחזור אל הספר שאת ליבה שבה.
בעודה מפשפשת בתיק אחר הספר בידיה
הייתה שם שקית עוגיות מלאה, מול עיניה.

המומה ומופתעת היא הבינה, איך לא,
העוגיות האחרות היו פשוט שלו,
הוא חלק אותן עימה ולא אמר לה די,
ולדאבונה להתנצל כבר מאוחר מדי.
בעצב היא הבינה שהגסות הייתה שלה,
היא הגנב , ואת העוגיות שלו בעצם היא אכלה.

כמה פעמים בחיינו אנחנו לגמרי בטוחים שאנחנו יודעים משהו בוודאות מלאה, ואז
מגלים מאוחר יותר או מאוחר מדי שמה שהאמנו בו, שמה שחשבנו שהוא האמת
הצרופה, בעצם איננו כך.

לא הכול בחיים הוא שחור או לבן, יש גוונים של אפור. כדאי תמיד לשמור על לב
פתוח ותמיד לשאול את עצמנו, אם אנחנו לא אוכלים את העוגיות של מישהו אחר.

הסיפור מתוך: אתר אש התורה

בית הלל ובית שמאי

קבר הלל הזקן

בית הלל ובית שמאי בית הלל ובית שמאי הן שתי שיטות שונות – שתי אסכולות בתקופת המשנה, שנוסדו במאה ה-1 על-ידי שניים מחכמי המשנה: הלל ושמאי.

הלל הזקן הקים בירושלים בית מדרש בעל אופי חדש: בזמן הלימוד יכול כל תלמיד ליצור פרשנות משלו לפסוקי המקרא ולחדש חידושים בהלכה. שיטה זו קסמה לתלמידים רבים, ובית המדרש של הלל התמלא באלפי תלמידים. **שמאי**, שהיה מתנגדו של הלל ואף יצא כנגד שיטת הלימודים הזאת, נאלץ להתפשר עם המציאות ולפתוח בית מדרש משלו בירושלים בו נקבעה רק הלכה אחת. וכך התפתחו שתי השיטות – בית הלל ובית שמאי.

בית הלל ובית שמאי מייצגים את תרבות הוויכוח שאפיינה את תקופת המשנה והתלמוד. הם והתלמידים שבאו אחריהם הציגו גישות שונות בקביעת עמדות והלכות: בית הלל מייצגים פעמים רבות את השיטה המקילה, ואילו בית שמאי – את הגישה המחמירה. למרות המחלוקות הרבות בין הלל לשמאי – שררו ביניהם יחסי ידידות ואף קשרי נישואים. ואנשי בית הלל, לפני שהציגו את עמדתם, היו מקפידים להציג את העמדה המנוגדת של בית שמאי.

גם בלשון ימינו משמשים שני שמות אלו לתיאור גישות שונות: הביטוי "ביתלל" מתאר את הגישה הנוטה להקל, ואילו הביטוי "בית שמאי" – גישה הנוטה לחמיר.

מתוך: <http://www.rogozin.net/subject/Moreshet/ishim8.htm>

אתרים נוספים:

ערך "בית הלל ובית שמאי" בויקיפדיה, ערך "הלל הזקן" בויקיפדיה, ערך "שמאי הזקן" בויקיפדיה.

שאלות

1. מהם (חלק) מהנושאים שבהם דנו הלל ושמאי?
2. האם הם מתייחסים למונחים "אדם לאדם" או "אדם לחברו"?
3. מה פירוש המונח: "נוהג לפי בית הלל" או "נוהג לפי בית שמאי"?
4. כיצד המונחים הללו רלוונטיים לחינוך כיום? הדגם.

פעילויות מסכמות לשער "בין אדם לחברו"

1. קראו את השיר אותו כתבה סוזן פוליס שופ

חבר

הוא זה שאינו
מתחרה בק.

חבר

הוא זה השמח באמת
בשביצק כשאתה מצליח.

חבר

הוא זה המנסה
לצודד את רוחק
כשאתה נכשל

חבר

הוא חלף ממך
אשר בלעדיו
אתה אינך שלם

תודה לך על היותך לי
חבר.

חבר

הוא זה המתעניין
בכל מצטיק.

חבר

הוא זה הצומד לצידק
ברצוים היפים וטע
בשעות הקשות..

חבר

הוא זה המבין
כל דבר אשר אתה עושה.

חבר

הוא זה אשר יאמר לך
את האמת על עצמך.

חבר

הוא זה היודע
בפני מה עליך לצמוד
כל הזמן.

2. מחקרת השיר כותבת מהו חקר לדעתה. המסק לכתוב עוד בתיט לשיר, וצ׳יין בהט תכונות שאתה מחשיב כתכונות של חקר טוב.
3. איזו התנהגות או תכונה של אדם תכרוט לך לא להיות חכרו? (על מה אינך מוכן להתפסר?)
4. אט אט אינך חקר של מישהו – איזו תכונות / התנהגויות יהיה לך קשה לכבד? מה, לדעתך, ניתן לעשות בצנ׳יין לה?

השיר ושאלות 1-3 מתוך אתר:

<http://www.orianit.edu-negev.gov.il/irisshap/sites/homepage/check22/shutz.htm>

אתר בנושא "סובלנות", כולל פעילויות

<http://www.oranim.ac.il/sites/heb/research-information-resource/maayan/qualifications/tolerance/pages/default.aspx>

שאלות לדיון בנושא "סובלנות"

- מהי סובלנות?
- מה ההבדל בין "סבלנות" ל"סובלנות"?
- לאיזו תחומי חייט מתייחסת ה"סובלנות"?
- מה הקשר בין הפתאמיט שלמדנו ובין סובלנות?
- האט אתה רוצה להוסיף פתאט?

שער חמישי- מעגל החיים היהודי

קהלת פרק ג

א	לכל, זמן; ועת לכל-חפץ, תחת השמים.
ב	עת ללדת, ועת למות;
	עת לטעת, ועת לעקור נטוע.
ג	עת להרוג, ועת לרפוא,
	עת לפרוץ, ועת לבנות.
ד	עת לבכות, ועת לשחוק,
	עת ספוד, ועת רקוד.
ה	עת להשליך אבנים, ועת פנוס אבנים;
	עת לחבוק, ועת לרחק מחבק.
ו	עת לבקש, ועת לאבד,
	עת לשמור, ועת להשליך.
ז	עת לקרוע, ועת לתפור,
	עת לחשות, ועת לדבר.
ח	עת לאהב, ועת לשנא,
	עת מלחמה, ועת שלום.

(מתוך אתר "שיטים")

במעגל החיים היהודי מספר נקודות ציון:

ברית המילה

בר / בת המצווה

חתונה

אבל

שבת

בשער זה נערוך הכרות קצרה עם כל אחת מנקודות הציון הנ"ל ונכיר את מאפייניה, הייחודיים לעם ישראל.

ברית המילה

מקורות מידע: ברית / רובין מרקל, קבוצת יובל 2006

בתורה שלושה מקרים בהם ברית מקודשת על ידי אות המסמל אותה:
הקשת, אות ששוב "לא-יהיה עוד המים למבול,
לשחת כל-בשר" (בראשית ט:טו), השבת, שישמרו בני-ישראל,
"לעשות את-השבת לדרתם, ברית עולם" (שמות לא:טז),
ומילה, "והקמתי את-בריתי ביני ובינך, ובין זרעך אחרך
לדורותם--לברית עולם: להיות לך לאלהים, ולזרעך אחרך.
ונתתי לך ולזרעך אחרך את ארץ מגרך,
את כל-ארץ פנעו, לאחזת, עולם; והייתי להם, לאלהים.
ויאמר אלהים אל-אברהם, ואתה את-בריתי תשמר,
אתה וזרעך אחרך, לדורותם. זאת בריתי אשר תשמרו,
ביני וביניכם, ובין זרעך, אחרך: המול לכם, כל-זכר. ונמלתם,
את בשר ערלתכם; והיה לאות ברית, ביני וביניכם.
ובן-שמן ימים, ימול לכם כל-זכר--לדורותיכם: ליד בית--
ומקנת-כסף מכל בן-גכר, אשר לא מזרעך הוא."
(בראשית יז:ז-יב)

טקס המילה, אות בגוף האדם מתחילת חייו,
מסמל כניסתו של תינוק לעם היהודי, על אלף דורותיו.
המילה מבדילה אותו מהגויים, ומקבלת אותו כחבר לעם ולקהילה
כאדם שלם, כפי דברי חז"ל במשנה:
רבי אומר, גדולה היא מילה, שכל המצוות
שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם, עד שמל, שנאמר
"התהלך לפניי, והיה תמים" (נדרים ג:י).
מילה מכינה את האדם לירשתו,
כמו בני ישראל לפני כניסתם לארץ כנען עם יהושע:
"ויהי כאשר-תמו כל-הגוי, להמול; וישבו תחתם במחנה,
עד חיותם. ויאמר יהוה, אל-יהושע,
היום גלותי את-חרפת מצרים, מעליכם" (יהושע ה:ח-ט).
מהיום חיי התינוק שזורים בחיי העם בחבלי דם ובחירה,
בזיכרון ההיסטורי שלו, בגורלו הלאומי,
באחריותו כלפי העולם, בקינותו, בשמחותיו,
ובמעשיו, כברית עולם.

- מתוך אתר "שיטים"
- ערך "ברית מילה" בויקיפדיה
- "ברית מילה" – הסוכנות היהודית באתר הספרייה הווירטואלית של מט"ח.

שאלות:

- *למה נוצרה ברית המילה? (להוות אות לקשר שבין ה' לעם ישראל)*
- *מי היה הראשון שצרק ברית מילה? (אברהם)*
- *מדוע, לדעתך, צריכת ברית המילה היא מצווה ביהדות? (לו מצווה ולא ניתנת ליהודים הזכות לבחור אם לעשות ברית או לא, על מנת להבטיח את המשכיות העם, על מנת שהאדם יהא קשור מתחילת חייו לעם היהודי.*
- *ישנם גם הסברים לגבי חשיבות המילה לבריאות ולהיציגנה)*
- *האם נכחת בטקס ברית מילה? מה הרגשתי? מה הייתה האווירה?*
- *מדוע, צורכיט כיום גם טקסי "בריתה" לבנות? באה שונה טקס כזה מברית מילה?*

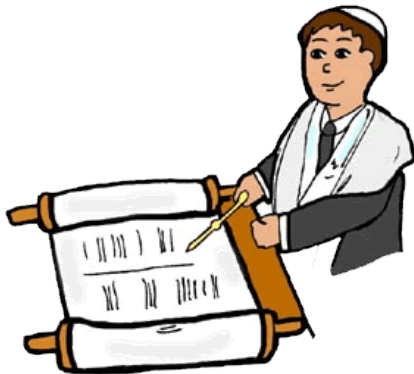
בר מצווה / בת מצווה

ערך "בר מצווה" בויקיפדיה:

ערך "בת מצווה" בויקיפדיה:

שאלות:

- מה פירוש להיות "בר" או "בת" מצווה? (איטף על עצמך אחריות, באופן הדתי - קיום מצוות התורה).
- מדוע מציינים את בת/בר המצווה באילאי 12-13 (בהתאמה)?
- בר / בת מצווה הינו סוף של "טקס מעבר". מה למה "עוקרים"?

נישואין: חופה וקידושין

ערך "חתונה" בויקיפדיה, ערך "חופה וקידושין" בויקיפדיה
ערך "חופה וקידושין" באנציקלופדיה היהודית
על טקס הנישואין היהודי, באתר "הויה- מרכז טקסי חיים ישראלי"
"אם אשכחך ירושלים" – פירוש, באתר "גשר" ערך "כתובה" בויקיפדיה:

מתוך ערך "כתובה" בויקיפדיה.

שאלות:

- מהם מאפייני טקס הנישואין היהודי ?
- מדוע מוזכרת ירושלים בטקס הנישואין ?
- האם ראיית טקסי נישואין? מה הייתה האווירה? כיצד הראשית?
- טקסי חופה נצרכים בנוסחים שונים (ספרד, אשכנז, תימן) מדוע קיימת ההפרדה הלז, והאם יש בכך צורך?
- כיצד לדעתך מראים החתן והכלה בטקס החופה והקידושין?

מהי כתובה ולמה היא משמשת? האם יש בה צורך גם כיום?

אבלות

ערך "אבלות (יהודית)" בויקיפדיה
מנהגי אבלות- אתר "שיטים"

שאלות:

- מה חשיבותם של מנהגי האבלות לאדם / למשפחה המתאבלת?
- איך מנהגי האבלות אתוה מכירה?
- האם נוכחת פעם בהלוויה / שעה?
- מה הייתה האווירה?
- כיצד הרגשת?

השבת

מידע ופעילויות ניתן למצוא:

באתר "שיטים".

ערך "שבת" בויקיפדיה.

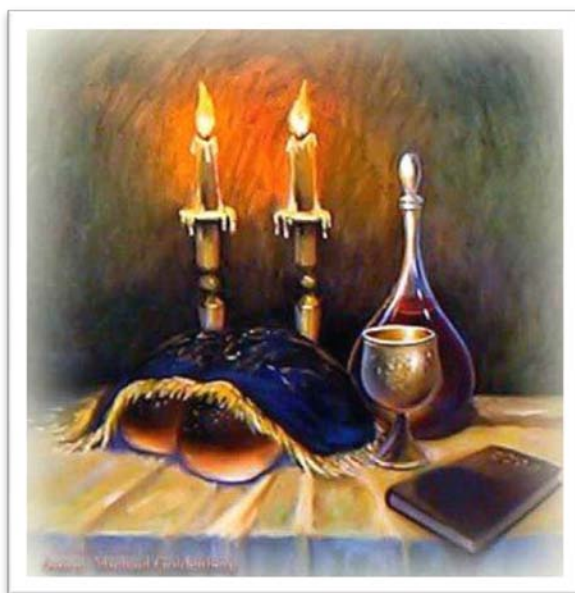
מאמר: השבת, מתיה קם באתר הספרייה הווירטואלית של מט"ח.

שאלות:

לשבת אין אח ורע בכל ספרות המלח הקדום, והיא תרומה ישראלית מקורית, יחידה במינה ומכרעת בהשפעתה, לתרבות העולם (2). כבר לפני כ- 2,000 שנה הציג יוסף בן מתתיהו: "אין ציר יונית... ואין עם שלא חדר אליהם מנהג היום השמימי שבו אנו שובתיים (3)". ואחד העם במאמרו על השבת והציונות, כתב: "אין צורך להיות... מדקדק (=מקפיד) במצוות שביב להכיר את ערך השבת... מי שמרטיס בלב קשר אמיתי עם חיי האומה בכל הדורות, הוא לא יוכל שוט אופן... לצייר (=לדמיין) לו מצואות של עם ישראל בלי "שבת מלכתא" (=שבת המלכה) (4)".

(מתוך: מאמר: השבת, מתיה קם באתר הספרייה הווירטואלית של מט"ח)

- א. מדוע נאמר שהשבת היא "תרומה ישראלית מקורית"?
- ב. מדוע, לדעתך, אימצו כל עמי העולם את רציון השבת?
- ג. מדוע נאמר שטעמי שאינו מקפיד במצוות מכיר בערך השבת?
- ד. מהי השבת עבורך?

מתוך: חיפוש תמונות בנושא "שבת" בגוגל.

- מה רואים בתמונה?
- כיצד קשורים הכריטיים השונים לקבלת השבת?

"אפשר לומר בלי שום הפרזה, כי

"יותר מעצם ישראל שמרו על השבת, שמרה השבת אותם."

(אחד העם)

- מה כירוש המשפט?
- כיצד שומרים כיום את השבת? (דתיים, חילוניים)
- מה אתה אומר אלה השבת?

פעילות לסיכום שער 5: מעגל החיים היהודי

פעילות 1: התאם בין המילים והביטויים שבמחסן המילים ובין המועד.

מחסן מילים:

כתובה, חופה, "בא בריתו של אברהם", "כי בו שבת מכל מלאכתו",
נרות, חלה, ביום השמיני, צול מצוות, ביאץ 12, צליה לתורה, שירת
הכוס, שבעה ימים, קדיש,
ברית צולט, קידושין.

המוצרים:

שבת

ברית מילה

בר מצווה

בת מצווה

נישואין

אבל

פעילות 2:

✓ בחר באחד המנהגים במציל החיים היהודי.

✓ תאר את מאפייניו.

✓ הסבר מדוע, לדעתך, חשוב להמשיך ולשמר מוצד זה במציל

החיים היהודי?

✓ האם יש מנהג שנראה לך מיותר, וצליי היית מוותר?

✓ האם יש מנהג אותו היית מוסיף למציל החיים היהודי?

שער שישי- הרצף היהודי מסיום תקופת התנ"ך עד ימינו

לאחר חורבן בית המקדש השני יצא עם ישראל לגלות בת כ- 2000 שנה. במהלך תקופה זו נפוצו היהודים בכל הארצות ולכל היבשות וקמו קהילות גדולות ומפוארות במדינות רבות. שער זה מטרתו להאיר, ולו במעט, את העשייה והיצירה היהודית במהלך הדורות. זאת, דרך ההכרות עם מספר אישים יהודיים שפעלו בתקופות שונות.

בשער זה יש לבחור שני אישים ולכתוב עבורם "תעודת זהות".
ההמלצה היא: *אחז מהאכריס ואחת מהנשים*

חומר רקע:

- ציר הזמן: [/http://mikragesher.org.il/titles/timeline](http://mikragesher.org.il/titles/timeline)
- ❖ הערה: רצוי למקם את כלל האישים הנסקרים בשער זה על ציר הזמן לפני תחילת ההעמקה בשנים מן האישים.
- ערך "גלות (יהודית)" בויקיפדיה:
- אישים בתרבות ישראל: [/http://www.ilschool.org.il/jew](http://www.ilschool.org.il/jew)

אישים נבחרים:

1. רבי יהודה הנשיא: "תורה וגדולה במקום אחד", חותם המשנה

- ערך "רבי יהודה הנשיא" בויקיפדיה.
 - רבי יהודה הנשיא, הרב עדין שטיינזאלץ, בספריה הוירטואלית באתר מט"ח.
 - עשר עובדות על רבי יהודה הנשיא באתר "הידברות"
- קבר רבי יהודה הנשיא בבית שערים:

התמונה מתוך חיפוש תמונות רבי יהודה הנשיא בגוגל.

2. הרמב"ם: גדול חכמי ישראל בימי הביניים – פילוסוף, פוסק ורופא

- ערך "הרמב"ם" בויקיפדיה
- רמב"ם (1138-1204), מתיה קם בספריה הוירטואלית באתר מט"ח.
- משה בן מימון באנציקלופדיית y-net :

התמונות מתוך חיפוש תמונות של הרמב"ם בגוגל.

3. דונה גרציה: אשת עסקים, נדבנית ומדינאית יהודייה.

- דונה גרציה באתר: <http://www.ilschool.org.il/jew/dona.htm>
- ערך "דונה גרציה נשיא" בויקיפדיה.

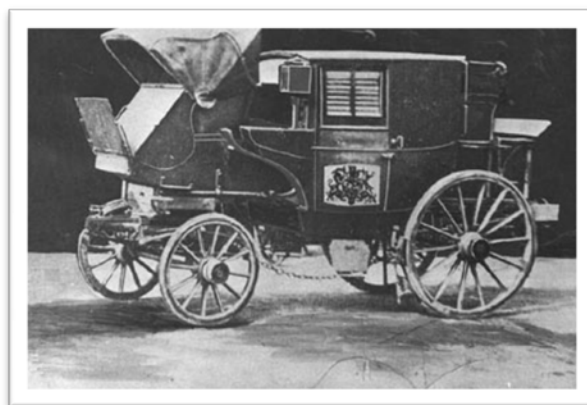
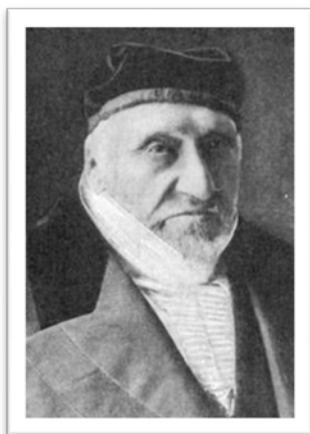
הבול מתוך חיפוש תמונות של דונה גרציה בגוגל.

4. רבי שלום שבזי – גדול משוררי תימן:

- ערך שלום שבזי בויקיפדיה.
- שירים של רבי שלום שבזי באתר "שירונט".
- שירי רבי שלום שבזי ביוטיוב.
- שיר: אגדת רבי שלום שבזי – יזהר כהן באתר "שירונט".

5. השר משה מונטיפיורי: נדבן ומקים השכונות הראשונות מחוץ לחומה בירושלים

- משה מונטיפיורי: <http://www.ilschool.org.il/jew/montipyuri.htm>
- הערך "משה מונטיפיורי" בויקיפדיה.
- משה מונטיפיורי (1784-1885) בספריה הוירטואלית באתר מט"ח:
- השיר "משה מונטיפיורי" ביוטיוב

התמונות מתוך חיפוש תמונות של משה מונטיפיורי בגוגל.

6. הברון רוטשילד: "הנדיב הידוע" ו"אבי" ההתישבות בא"י בתקופת העליה הראשונה

- ערך "אדמונד ג'יימס דה רוטשילד" בויקיפדיה.
- הברון רוטשילד: <http://www.ilschool.org/jew/rotshield.htm>
- הברון רוטשילד באתר "רמת הנדיב".

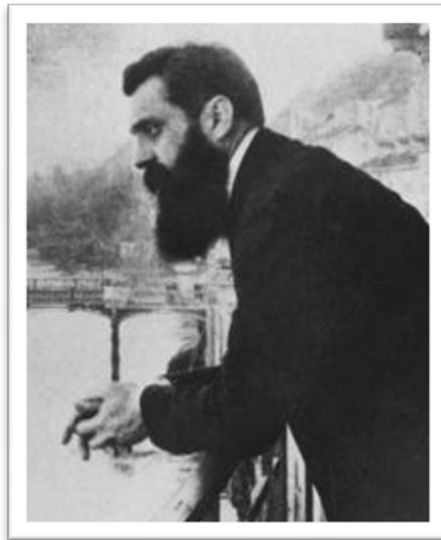
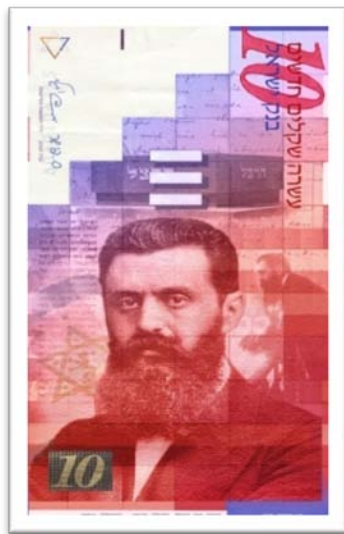

מתוך חיפוש תמונות של הברון רוטשילד בגוגל.

7. בנימין זאב הרצל : חוזה מדינת היהודים

- ערך "בנימין זאב הרצל" בוויקיפדיה.
- ערך "בנימין זאב הרצל" ב-ynet .
- אתר מוזיאון הרצל (כולל גלריית תמונות):
- מילות השיר "בנימין זאב" בשירונט:
- שירים על הרצל + ניתוח והפעלה :

www.ironi-1.co.il/LinkClick.aspx?fileticket=mu4fKaFz26Q%3D...

מתוך חיפוש תמונות של הרצל בגוגל.

8. הרב קוק: רב והוגה דעות , בעל תרומה מכרעת לעיצוב חיי הדת בא"י

- ערך " הרב קוק" בוויקיפדיה.
- ציטוטים של הרב קוק באתר "בין המרכאות".

התמונה מתוך חיפוש תמונות של הרב קוק בגוגל.

9. שרה אהרונסון: שרה – גיבורת ניל"י

- ערך "שרה אהרונסון" בויקיפדיה
- שרה אהרונסון – אנציקלופדיית ynet
- שרה אהרונסון בספריה הוירטואלית באתר מט"ח:
- השיר של שרה אהרונסון – זהרירה חריפאי ביוטיוב

התמונה מתוך חיפוש תמונות של שרה אהרונסון בגוגל.

10. חנה סנש: הצנחנית שלא שבה

- ערך "חנה סנש" בויקיפדיה.
- חנה סנש, דנה פולס בספריה הוירטואלית באתר מט"ח.
- הכל אנשים – חנה סנש: סרטון על חנה סנש ביוטיוב.

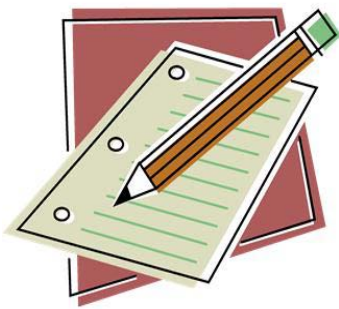

התמונות מתוך חיפוש תמונות של חנה סנש בגוגל.

תעודת זהות לאישיות

(יש לבחור שניים מהאישים: אחד מהגברים, ואחת מהנשימבשער 6)

- ש.ט:
 - שנימ בהן ח'י:
 - תאור התקופה בה ח'י:
 - הקשיים בהט נתקלו היהודים באותה תקופה:
 - המדינה בה כעל וח'י:
 - האט הניצולה לארץ ישראל?
 - כועלולה:
 - תרומתולה לעט ישראל:
- חלק אישי
- מה הרשים אותי באישיות זו?
 - מה למדתי מאישיות זו?
 - מכתה קצר שהייתי כותה לאישיות זו:
 - חיכוש תמונה | שיר | ציטוט הקשורים לאישיות זו והסבר קצר.

כסיוט לימוד מקצוע לה

- ❖ אינה שער אהבת?
- ❖ ציין 5 דברים חדשים שלמדת
- ❖ ציין דבר אחד שלקחת להמשק חייק
- ❖ מה היית מונה/מספר?